

Insats & Försvar

1 | 2004

Försvarsbeslut 04

Underlaget lämnat till regeringen

Inspektion i Ukraina

Stridskrafter synas med svenska ögon

Från ord till handling

Steg för steg lämnar vi det gamla, förrådsställda invasionsförsvaret. Vi lever i en ny värld.

Försvarmakten reformeras. Kraven förändras. Därför bygger vi ett aktivt, insatt insatsförsvaret.

Ett viktigt kliv framåt tas i slutet av året när försvarsbeslutet klubbas i riksdagen.

För ett par veckor sedan lämnade jag Försvarmaktens underlag inför beslutet. Jag besvarade de frågor som regeringen ställt. Vi fick i somras regeringens uppdrag att utreda fyra olika ekonomiska ramar: den nuvarande på cirka 40 miljarder kronor, en minskning med 3 miljarder, en minskning med 6 miljarder samt en ökning med 3 miljarder kronor per år.

Konsekvenserna för Försvarmakten blir dramatiska i alla dessa alternativ. Det leder till kraftiga nedskärningar i personalvolym och i grundorganisationen, och jag förstår att många av er känner oro.

Mycket har hänt sedan förra försvarsbeslutet. Dagens anslag räcker inte till för att nå de nya mål som successivt har tillkommit. Genomslaget blir ännu större om anslaget minskar.

Detta redovisas i Försvarmaktens budgetunderlag. Hur reduktionen skall göras återstår att bestämma. En särskild grupp, sammansatt av parter från Försvarmakten och regeringskansliet, får nu uppgiften att utarbeta förslag till hur den framtida grundorganisationen skall se ut.

Men förslagen i budgetunderlaget räcker inte för att forma en långsiktigt hållbar framtid. Därför har jag utvecklat min syn på vad som krävs i ett särskilt dokument, "Fortsatt reformering".

Det står helt klart att de regler som styr Försvarmaktens verksamhet på flera punkter måste ändras. Det handlar till exempel om lagar och regler som styr personalförsörjning och värn-

plikt, men också principer och regelverk för materielförsörjning.

Detta krävs för att vi skall kunna möta regeringens krav på en väsentligt ökad internationell förmåga och samtidigt hålla en hög utvecklingspotential.

Försvaret skall vara aktivt, insatsberett och flexibelt.

Dagens system innebär att vi skickar hem våra nyutbildade värnpliktiga på muckardagen. Jag vill att vi skall kunna använda soldaterna när deras kunskap är som mest värdefull. En helt ny syn på värnplikten krävs för att vi skall kunna bemanna insatsorganisationen. Jag ser framför mig ett system inom den allmänna värnpliktens ram med månstringsplikt för både män och kvinnor, med möjlighet till tidsbegränsad kontraktsanställning, med tjänstgöring som bygger på frivillighet och motivation.

Ett annat problem – som jag inte klarar av att lösa på egen hand – är åldersstrukturen i officerskåren. Det måste naturligtvis finnas plats för både yngre och äldre, men insatsförsvaret kräver en väsentlig förnyring. Min uppfattning är att officersyrket egentligen inte skall ses som ett livstidsyrke. Dagens regler omöjliggör denna flexibilitet. Här krävs politiska beslut, och det har jag anmält till regeringen.

Jag har redovisat en del av mina tankar. Nu välkomnar jag synpunkter och ser gärna konstruktiva inlägg, till exempel här i *Insats & Försvar* – den nya tidningen för det nya insatsförsvaret.

Jag hoppas också att vi skall koncentrera oss på möjligheterna, att det finns en väg framåt.

Vi skall inte bara leta efter fel och brister. Vi måste också ta fasta på allt det som faktiskt är bra, att vi är efterfrågade.

Andra länder ser oss gärna som samverkanspart i gemensamma internationella insatser. Vi har löst svåra uppgifter med mycket kort varsel, till exempel i Kongo i somras. Vi axlade ett brigadledningsansvar i Kosovo i vintras. Nu skickar vi ett kvalificerat mekaniserat förband till Liberia.

Vi har lämnat invasionsförsvaret i teorin. Nu är det dags att gå från ord till handling.

Håkan Syrén
Överbefälhavare

Bilden | För FN i Kongo

Flygplatschef Per-Olov Olson från det svenska FN-förbandet i Kongo blickar ut genom ett skotthål i flygledartornet i Kindu.

FOTO **ANDERS HANSSON**

Insats & Försvar

Innehåll | 1-2004

Omslagsbild
Soldat i Kosovo.
Foto Henrik Berger/FBB

14 **Beslutsunderlaget**
Den 27 februari presenterade Försvarsmakten sitt underlag till höstens försvarsbeslut för regeringen. Underlaget beskriver en försvarsmakt inom fyra ekonomiska ramar givna av regeringen. I alla alternativ beskrivs en kraftig bantad organisationsstruktur.

18 **Nyheter & Notiser**
Personalfrågan är en svår nöt att knäcka för Försvarsmakten. Samtidigt som antalet anställda är för stort finns hela tiden behov av nya kompetenser. Ett nytt försök att lyfta DC 3:an planeras att genomföras under mars. Det är 52 år sedan flygplanet sköts ned utanför Gotska Sandön.

”... vi lever så nära varandra att konflikter måste uppstå. Det är precis som i Robinson och förberedelserna och kampen mot tristess är avgörande.”

8 Reportaget Kongo

Efter ett år som försvarsminister

Det är drygt ett år sedan Leni Björklund tillträdde posten som landets försvarsminister. Hennes bild av försvaret har inte i någon större grad förändrats under detta år men insikte har blivit betydligt större.

50

Sista Sidan: "När det blir för rörigt i Liberia eller östra Kongo är det en lycka om FN kan skicka trupp."

Anders Ehnmark, Krönikör

20

Luft

52

Kompanichef i Liberia

I dagarna planeras huvuddelen av Liberiaförbandet att resa iväg på sin sex månader långa mission. Tidigt på morgonen den 25 februari lyfte en 50 man stark förtrupp från Arlanda. Med på planet följde kompanichef major Patrik Jarenius som berättade om förberedelserna och förväntningarna inför uppdraget i Afrika.

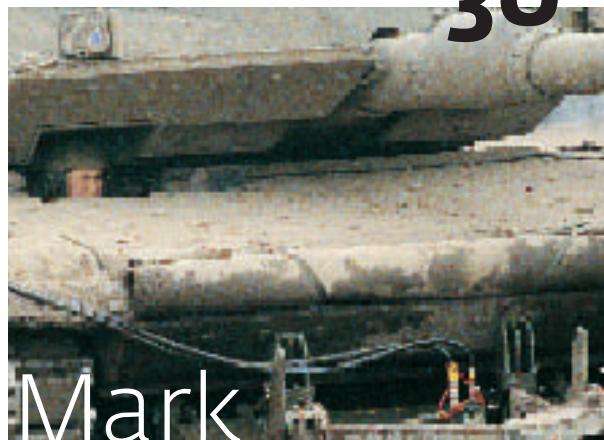
54

Uppdrag Osse

Osse på svenska utläses Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. Konstruktionen bakom förkortningen regleras noggrant i Wiendokumentet som signerades 1999. Idag är antalet medlemmar i Osse 55. Idén är att medlemmarna fritt ska låta varandra inspektera respektive försvarsmakt.

Insats & Försvar följde med då en svensk delegation med brigadgeneral Stefan Kristiansson i spetsen reste till Ukraina för att studera deras försvarsmakt.

30

Mark

40

Sjö

60

Öga mot öga

Sergeant Daniel Sjöström, 22 år,

är framtiden. Åtminstone om nye överbefälhavaren Håkan Syrén får som han vill. Daniel har nämligen aldrig muckat på riktigt, istället fortsätter han som soldat på kontrakt.

– Redan under slutskedet av grundutbildningen vill jag ha ett skrivet kontrakt med soldaterna så att vi med visshet vet att vi senare kan ha glädje av dem, främst i internationella sammanhang, säger ÖB.

Insats & Försvar ställde ÖB mot framtidens soldat, öga mot öga.

"Det är ett stort och viktigt arbete som vi vill beskriva och vi gör det för de grupper av människor som det närmast berör"

Nya tider, ny tidning

En ny tidning är född. I handen håller du en produkt vars tillkomst inte skett helt utan våndor. Föregångarna är tre, de numera nedlagda tidningarna Armé-, Marin- och Flygvapennytt.

Vad är det då för tidning? Insats & Försvar utges och produceras av Försvarsmakten. Vår ambition är att beskriva försvarets uppgifter och att göra det längst ute "på linan", där grovjobbet görs. Ute på uppdrag i Liberia, hemma på övningsfältet eller som i reportaget i det här numret, det FN-ledda arbetet med att driva flygplatsen i Kindu, Kongo.

Insats & Försvar ska också beskriva en Försvarsmakt i förändring. Det gamla invasionsförsvaret håller på att ge vika för ett anpassningsbart insatsförsvarens uppgifter inte sällan är förlagda till andra världsdelar.

Det är ett stort och viktigt arbete som vi vill beskriva och vi gör det för de grupper av människor som det närmast berör; de som är anställda i Försvarsmakten och de som ingår i insatsorganisationen. Om du undrar varför just du har fått tidningen hemskickad till dig kan det vara så att du ingår i insatsorganisationen. Tidningen adresseras till de som just nu gör sin värnplikt och en period av sex år efter uttryckningen. Det är den tid som de flesta är aktiva i insatsorganisationen.

Insats & Försvar kommer att utges varannan månad. Vi ses.

Redaktion

Ulf Petersson (chefredaktör)
ulf.petersson@hkv.mil.se
08 - 788 87 57

Rick Forsling
rick.forsling@hkv.mil.se
08 - 788 88 32

Peter Liander
peter.liander@hkv.mil.se
08 - 788 75 69

Hans Strömberg
hans.stromberg@hkv.mil.se
08 - 788 87 79

Anders Sjödén
anders.sjoden@hkv.mil.se
08 - 788 85 46

Sven-Åke Haglund
(senior editor)
sven-ake.haglund@hkv.mil.se
08 - 788 85 54

Prenumeration

Magnus Trapp
magnus.trapp@hkv.mil.se
08 - 788 90 19

Insats & Försvar

utges av Försvarsmakten med sex utgåvor per år.
Prenumerationspris: 200:-/år.

Endast ledaren ger uttryck för Försvarsmaktens officiella ståndpunkter. För signerade artiklar svarar respektive författare, för redigering redaktionen. För ej beställt material ansvaras ej.

Ansvarig utgivare

Anders Hedgren

Tryck

JMS rulloffset i Köping
Trycks på miljövänligt papper

Grafisk design

Pangea design

Redaktionens adress

Insats & Försvar
Försvarsmakten
107 85 Stockholm

Tack för visat intresse!

Tusentals män och kvinnor sökte en tjänst i utlandsstyrkan under den gångna rekryteringsperioden. Nästa stora rekrytering genomförs i höst. Under tiden kan du läsa allt om utlandsstyrkan och övrig internationell verksamhet på www.mil.se/int

UTLANDSSTYRKAN
Läs mer på www.mil.se/int

TEXT **OSSIAN GRAHN**
FOTO **ANDERS HANSSON**

Utanför Kindu i Kongo Kinshasas inland, hundratals mil från varje större stad, ansvarar ett 90-tal svenska FN-soldater sedan juni förra året för driften av flygplatsen. Arbetet är en del av FN-operationen MONUC.

Svenskar *driver flygplats för* FN i Kongo

Fr v: Överstelöjtnant Torbjörn Olsson, tolken fänrik Josef Osta och Kapten Peter Norén åker en tur tillsammans med uruguayanerna som patrullerar Kongofloden.

◆ ett land nästan lika stort som Väst-
europa, utan fungerande vägar, med
stora regnskogar och beväpnade ban-
dit- och milisgrupper är flygmöjlighete-
rna livsavgörande. Kongoleserna
kämpar för att normalisera sin tillvaro
efter fem års krig som kostat miljon-
tals döda. En bräcklig fred råder mellan
tidigare kombattanter och en övergångsre-
gering styr landet i väntan på demo-
kratiska val nästa år.

Strax innan jul var det rotering på den svenska förläggningen, som fått namnet Camp Hammarskjöld efter FN:s generalsekreterare Dag Hammarskjöld. Flygplatsenhet Kongo 01, FK 01, löstes av och FK 02 tog vid med överstelöjtnant Torbjörn Olsson som förbandschef.

– Jag är stolt över att man vill ha mig som chef, det är inget man tackar nej till, säger han.

Torbjörn Olsson var FN-observatör i Pakistan under 1990-talet. Bland männen och kvinnorna som han leder är han i minoritet med den erfarenheten. De flesta har aldrig deltagit i en FN-mission tidigare och har civila jobb i Sverige.

– En medveten strategi. Det blir inte samma prat om hur man gjorde den gången i Kosovo eller hur det var på Västbanken. Sen är det klart att det kan bli lite väl myck-

Inrikesministern i Kongo-Kinshasa anländer till flygplatsen i Kindu där tusentals människor väntar på besked om pengar till före detta gerillasoldater.

- et klagande när vattnet är borta ett par timmar.

Trots fredsslutet är stora mängder vapen i omlopp. Kvinnor våldtas, misshandlas och rån hör till vardagen. I januari dödades sju personer när en buss attackerades. Hela tiden finns risken att demilitariserade soldater ska ta till vapen igen.

Trots det anser Torbjörn Olsson att svensarna är relativt trygga.

– Rån, överfall och sjukdomar ser jag som de reella farorna. Att vi skulle dö i strid är en mindre risk. Hade vi levt som vanliga kongoleser skulle det naturligtvis gått åt skogen, men vi är sällan ute när det är mörkt, färdas två och två och har ständig radiokontakt med basen.

Efter fem dagar tillsammans med enheten står det klart att svenskarnas ställning i Kindu är speciell.

En fransk hjälparbetare som åker med i en av terrängbilarna häpnar över allt vinkande.

– Woow, det har jag aldrig sett tidigare, i Afrika är vinkandet vanligt men det här var något nytt, säger han.

Även FN-trupperna från Sydafrika,

Senegal och Uruguay uppskattar svenskarnas närvaro. Ordning och disciplin nämns. Svenskarnas civila bakgrund kan vara en del av framgången.

– En enorm fördel när grabbarna och tjejerna kommer ut så här. Dels har de ju många nyttiga kunskaper i bagaget, dels har de lätt att förstå människors vardag och problem. Vi hjälper genom att driva flygplatsen och måste ha bra relationer med befolkningen, säger Torbjörn Olsson.

Riktiga proffs

Det är Per-Olov Olson, tidigare stationschef för SAS i Kalmar, som leder arbetet på flygplatsen. Efter ett par veckors utbildning och gröntjänst i Östersund är han nu major och chef för en verksamhet som ställer krav på goda nerver.

– Oj, oj, den där 707:an från Sydafrika vinglar betänkligt ... Men det gick den här gången också. Kolla ryssen som tänder en cigarett på plattan, herregud man kan få hjärtattack för mindre, säger med en suck men skrattar i nästa stund åt situationen.

Ortsbefolkningen befinner sig ofta på banan, på väg hem från mat- och vedsam-

”Det är precis som i Robinson och förberedelserna och kampen mot tristess är avgörande.”

lande i djungeln. De känner sig tryggare i närheten av FN än ute i terrängen där risken för överfall och rån är stor.

– Jag har påtalat problemet men svaret blir att folk ju ser när det kommer ett plan och kan lägga sig ned eller ta några steg åt sidan.

Kulhål i flygledartornets fönster vittnar om striderna som nyligen rasade. Den civila personal som tidigare ansvarade för verksamheten lämnade Kindu när förhållandena blev för farliga. FN tog över för att garantera driften och nu samsas kommersiell och militär flygtrafik.

– Mycket handlar om improvisationer men vi börjar få fason på det. Jag svarar bara för FN-flygningarna men här landar också många privata plan, diamanter och vapen ryktas det om.

Ångrar du att du tog jobbet?

Handkraft gäller i Kongo. Per-Olov Olson och Johan Berg, SAS-Arlanda, hugger i och flyttar en maskin som just landat.

Gabriel Fredriksson i löpardräkt, får vätskehjälp av hjälpsam kollega. I landskampen mellan FN-nationer slog han personrekord och kom femma.

De nygifta kaptenerna Peter och Louise Norén och överstelöjtnant Torbjörn Olsson applåderar de svenska löparna.

– Aldrig! Jag jobbar med riktiga proffs, har själv valt dem, trots några incidenter har vi grejat det. Afrika är ett äventyr.

Per-Olov Olson är inte ensam om att nämna äventyret och drömmen om Afrika. Svenskarna fascinerar av det mytomspunna Kongo. Av regnskogen som omger Camp Hammarskjöld, de makalösa åskvädrena och den mäktiga Kongofloden som passerar Kindu, stämningen är på topp.

– Men det kommer andra tider, tendenserna märks redan och finalen blir i maj. Vi lever så nära varandra att konflikter måste uppstå. Det är precis som i Robinson och förberedelserna och kampen mot tristess är avgörande, säger Torbjörn Olsson.

Stort engagemang

Innan avlösningen preparerades FK 02 med Kongokunskaper av en expert knuten till universiteten i Dublin och Göteborg. Att intresset för landet är stort i enheten märks dels genom alla detaljkunskaper och diskussionerna som bryter ut om politik, historia och framtid, dels genom böckerna. Joseph Conrads klassiker om Kongo, Mörkrets hjärta, är var mans egendom, liksom

Adam Hochschilds tegelsten om kolonialtiden – Kung Leopolds vålnad.

Alla talar om de speciella omgivningarna. Förklarar omsorgsfullt för nykomlingar att området kring Kongofloden är världens hälsovadligaste med mördande luftfuktighet, sjukdomar och farliga djur.

Till och med åsken lär vara värst i Kongo med flest nedslag per år. Den som suttit vid Kongofloden och timme efter timme sett ett oavbrutet flöde av blixtar lysa upp den svarta tropikhimlen tvivlar inte.

Men det är värmen som styr planeringen. När sydafrikanerna bjuder in FN-kolleger från samtliga närvarande nationer till 15 kilometer landsvägslöpp, som med tanke på vägens skick snarare handlar om terräng, går startskottet klockan sju på morgonen.

Marita Stjerna vinner damklassen och det andra svenskhoppet, Gabriel Fredriksson, klarar sig bra och är i mål som femte man. Åt de fyra senegaleserna i täten är inget att göra. Vinnaren spränger målnötret efter 50 minuter och hans och landsmännens rykte som elitsoldater får ny näring.

Deras uppgift är att vakta flygplatsen. Hemma tillhör de ett specialförband som anlitas av Främlingslegionen och engelska SAS och vaktjobbet är rutinartat. Lediga stunder ägnar de åt träning och åter träning.

– De är krigare i ordets rätta bemärkelse och förväntade sig helt andra uppgifter men hade för dålig utrustning. Vi slår dem i alla fall i volleyboll, säger Torbjörn Olsson.

När inrikesministern besöker Kindu håller senegaleserna koll, huvudet högre än omgivningen, på de tusentals människor som väntar på flygplatsen.

De klara besked som folkmassan och FN hoppats på uteblir. Finns det pengar till de 1600 demilitariserade Mayi-Mayi soldaterna i Wlamalägre?

Mayi-Mayi-gerillan lämnade ifrån sig sina vapen i samband med krigsslutet mot löfte om pengar och tanken är att de ska tränas för att uppgå i Kongos reguljära armé.

Den sydafrikanske sektorchefen överste Smith beger sig till lägret tillsammans med Torbjörn Olsson och kapten Louise Norén efter uppgifter om att Mayi-Mayi ►

Den upprörde ryske piloten Alexander Karokin lugnas ner av flygplatschefen Per-Olov Olson och Kenth Jansson, som i vanliga fall jobbar vid Luftfartsverket i Halmstad.

Kockar på inköpsrunda i Kindu, en del av den dagliga rutinen.

Gabriel Fredriksson och hans kockkolleger köper bröd i ett kloster i Kindu. Språkförbistringen ställer till det. Få av svenskarna pratar franska flytande men många kongoleser föredrar ändå swahili, teckenspråk duger alltid.

Barn testar gungbrädan under överinseende av Mihai Saulescu till höger.

► krigarna kan komma att ta till vapen igen på grund av matbrist och utebliven betalning.

Efter ett par timmar i terrängbil på en gropig djungelväg når gruppen en vidsträckt glänta med låga baracker – Wlamlägre. Män, kvinnor och barn sitter och står i klungor utanför byggnaderna. Som ett förebådande om oroliga tider hänger tunga och olycksbådande åskmoln över miniatyrsamhället.

Sektorchef Smith konstaterar dock att stämningen i lägre är bättre än väntat. De före detta gerillasoldaterna sträcker upp sig i givakt för FN-officerarna, men känslorna är upprörda och Torbjörn Olsson ger direktiv: Inte stanna för länge och fotografera. Hela tiden i rörelse för att undvika att skapa oberäknliga folksamlingar.

– Vi följer vår ledares order trots att vi svälter och behandlas sämre än boskap, säger en man som fortfarande är klädd i delar av en uniform.

Louise Norén konstaterar på vägen tillbaka att det är synd att FN oförskyllt hamnar i skottlinjen i många konflikter.

– Det är ju inte FN:s fel att pengarna

inte kommer, vi vill hjälpa men befolkningen tycker att det är vi som sviker.

Hon är 30 år, på sin första FN-mission och nygift med kommunikationsansvarige kaptenskollegan Peter Norén.

– Vi är på världens billigaste och minst intima smekmånad, men det är kanon att åka iväg tillsammans även om det nog är ovanligt.

Den militära hierarkin ställer till en del problem i mötet med andra nationaliteter som är vana vid en striktare ordning än svenskarna.

– Ibland gör jag bort mig och kommer in i ett rum och säger hej till någon som kanske visar sig vara en överste som jag åtminstone borde ha skrapat lite med foten inför. Men trivs gör jag, vi utträttar faktiskt något vettigt.

Förutom flygplatsen är det återuppbyggnaden av en skola som kan bli det mest bestående minnet av svenskarnas närvaro.

Institut de Kasuku i centrala Kindu hamnade i stridernas centrum och raserades delvis under kriget inför ögonen på de 850 eleverna.

När den stora lyftaren skulle lånas ut till Nepaleserna fastnade den på fel sida av Kongofloden liksom annat materiel.

–Snart har vi allting på fel sida av världens näst största flod, säger förbandschefen Torbjörn Olsson.

Överstelöjtnant Torbjörn Olsson leder FN-svenskarna i Kindu.

– Skolan är naturligtvis inget som ingår i vår huvuduppgift. För oss handlar det om att göra något som känns bra, samtidigt får vi tiden att gå, säger kapten Clas Ytterberg som leder arbetet.

Flera av byggnaderna har redan ny puts på väggarna och tak av plåt istället för palmblad. Målet är att allt ska vara klart när FK 02 åker hem till Sverige i juni, men skolan är inte för evigheten. Bakom putsen finns det soltorkade teglet kvar och varje år måste det klara sig igenom en ny regnperiod.

– Vi kunde ha jämnat allt med marken och byggt nytt i betong, men symboliken är viktig. Nu blir skolan också i fortsättningen Kindubornas och inget som skänkts eller prackats på dem, säger Clas Ytterberg.

Ingen fortsättning

Flygplatsenheten FK 02 kan bli den sista svenska insatsen i Kongo. När gruppen lämnar landet i juni kommer ingen avlösning. Enligt ett regeringsförslag ska Sverige istället skicka ett skyttekompani till en FN-mission i Liberia.

Sektorchefen överste Smith från Sydafrika är upprörd.

– Med min erfarenhet kan jag objektivt säga att Kindu har den bäst fungerande flygplatsen i hela missionen. Jag träffar svenskarna 60 timmar i veckan och anser att de gör ett excellent jobb, jag såg det tidigare eländet och kan jämföra.

Han är oroad inför framtiden.

– Fanns ett alternativ, någon annan som klarar jobbet lika bra, skulle jag inte sagt så mycket. För övrigt är det ovanligt att ett land drar sig ur en påbörjad mission så snart. Nu blir kostnaderna stora både för Sverige och FN, säger överste Smith.

För Torbjörn Olssons del innebär en nedläggning av flygplatsenheten att han inte har någon att lämna över till.

– Det blir att hala ned flaggan och åka hem. För mig är det en gåta att man efter bara tolv månader lägger ned ett förband som fungerar så bra och är så efterfrågat. Att lägga ett förband med så stora utvecklingskostnader i malpåse efter bara ett år är rent slöseri med skattemedel, säger han. ■

Fakta Kongo

Namn: Demokratiska Republiken Kongo, DRC, tidigare Zaire och Belgiska Kongo. Även kallat Kongo Kinshasa för att skilja det från det lilla landet Kongo Brazzaville i norr.

Antal invånare: Över 50 miljoner varav 70 procent bor på landsbygden.

Huvudstad: Kinshasa, med omkring tio miljoner invånare.

Yta: 2,3 miljoner kvadratkilometer, fem gånger så stort som Sverige och nästan lika stort som hela Västeuropa.

Officiellt språk: Franska.

Historik: Självständigt från Belgien 1960. 1965–1997 leddes landet av diktatorn Mobutu. Denne avsattes av Laurent Kabila som mördades 2001 och efterträddes av sin son Joseph Kabila.

1998 inleddes stridigheter mellan en rad gerilla- och milisgrupper samt regeringstrogn styrkor och utländska intressen. Kriget beräknas ha skördad över tre miljoner dödsoffer innan fred slöts 2003. En övergångsregering styr landet i väntan på fria val 2005. FN-operationen MONUC inleddes 1999 och består i dag av 6 800 militärer, men mandat finns för trupp på över 10 000 man.

ÖB efterlyser nya spelregler

Den 27 februari överlämnade överbefälhavaren, Håkan Syrén, Försvarsmaktens underlag inför det kommande försvarsbeslutet. Tillsammans med budgetunderlaget lämnade ÖB också dokumentet "Fortsatt reformering", en sammanställning av ett antal områden där ÖB anser att genomgripande förändringar måste genomföras.

AV **CLAS LUNDSTEDT**

FOTO: ANDREAS KARLSSON/FBB

Överbefälhavaren Håkan Syrén vill ha förändrade förutsättningar för att kunna anpassa Försvarsmakten till en mera ändamålsenlig organisation.

– **Det inlämnade budgetunderlaget** är svar på den fråga som har ställts till oss, men det leder inte mot framtiden. För att uppnå en hållbar utveckling av Försvarsmakten behövs nu helt nya lösningar som kräver svåra politiska beslut, säger överbefälhavare Håkan Syrén.

ÖB anser att för att kunna möta regeringens krav på en väsentligt ökad internationell förmåga, och samtidigt hålla en hög utvecklingspotential så måste de regelverk som styr Försvarsmaktens verksamhet på flera punkter ändras. Det rör exempelvis lagar och regler som styr personalförsörjning och värnplikt, men också principer och regelverk för materieförsörjning, budgetplanering, logistik och ledningssystem.

– Vi måste få ändamålsenliga regelverk. Dagens regler och principer för värnplikt,

materieförsörjning och personalförsörjning har varit bra för ett "förrädsställt invasionsförsvar". Nu har vi i stället ett "insatt insatsförsvar".

Det underlag som ÖB har lämnat till regeringen redogör för de konsekvenser som olika budgetalternativ får för Försvarsmakten. I ett direktiv från regeringen förra sommaren gavs fyra olika ekonomiska ramar; den nuvarande på cirka 40 miljarder, en minskning med 3 alternativt 6 miljarder, samt en ökning med tre miljarder per år.

I samtliga alternativ blir konsekvenserna för Försvarsmakten dramatiska. Kraftiga nedskärningar i personalvolym och i grundorganisationen, det vill säga antalet militära enheter. Orsaken till att konsekvenserna blir så stora även i de

"För att uppnå en hållbar utveckling av Försvarsmakten behövs nu helt nya lösningar som kräver svåra politiska beslut."

	PERSONALBEHOV				
	2004	+3 Mdr	Grund alternativ	2008	-6 Mdr
Yrkesofficerare	11600	10000	10000	9100	8000
Civilanställda	8600	6500	6500	6100	5800
Värnpliktiga	15200	14000	14000	10400	8700

ILLUSTRATION: KJELL STRÖM

Försvarmaktens personalbehov minskar under de kommande åren. Ovanstående tabell visar personalantalet beräknat enligt de fyra olika ekonomiska alternativen.

högre alternativen är bland annat förändrade politiska ambitioner och prioriteringar, en överskattad reformeringstakt och en underskattad konstnadsutveckling för personal och materiel.

I budgetunderlaget pekas inte några enskilda förband ut. Arbetet med att utreda vilka förband som kommer att omfattas av en nedläggning kommer i stället att genomföras av en särskild arbetsgrupp, sammansatt av parter från Försvarmakten och regeringskansliet. Den arbetsgruppen inleder sitt arbete i samband med inlämnandet av budgetunderlaget.

För att utreda de frågor som pekas ut i dokumentet "Fortsatt reformering" behöver ÖB kompletterande planeringsdirektiv omfattande bland annat ny inriktning för personalförsörjningen och en i grunden ny syn på värnplikten. Men ÖB poängterar samtidigt att förslagen i dokumentet inte får uppfattas som förhalning eller plädering för mer pengar.

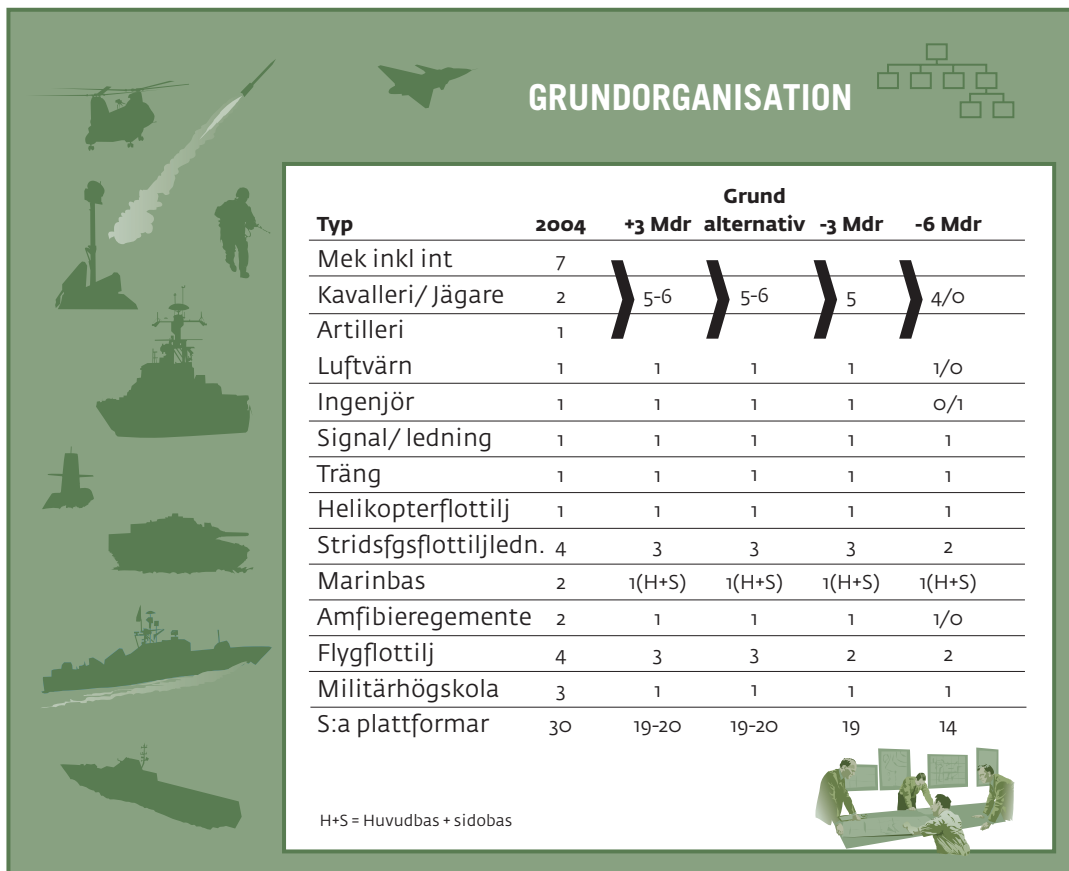
– Det här skall ses som ett underlag för fortsatt arbete. Vi har lämnat invasionsförsvaret i teorin – nu måste vi gå från ord till handling. ■

Läs budgetunderlaget på: www.mil.se

"Det här skall ses som ett underlag för fortsatt arbete. Vi har lämnat invasionsförsvaret i teorin, nu måste vi gå från ord till handling."

Internationella insatser antas bli ett allt mera dominerande inslag i Försvarmaktens verksamhet.

Försvarsmaktens förslag om den framtida organisationen är beräknat utifrån fyra olika ekonomiska nivåer.

ILLUSTRATION: KJELL STRÖM

Ledarekommentarer om förslaget

Låt ÖB bestämma

"...Försvaret ska ha en uppgift: förmåga till väpnad strid. Det är militärmaktens unika kompetens och förmåga. Hur den förmågan ska organiseras, övas och hur vapenslagens resurser ska fördelas inom givna ekonomiska ramarna, är ÖB bäst skickad att avgöra. Där måste politikerna vara lyhörda (...). Självklart måste regeringen och riksdagen ta ansvar för de nedläggningar som krävs och de människor och orter som drabbas. Det måste dock ske med andra insatser än militär verksamhet. Försvaret ska vara högkvalitativt stridsdugligt i kris och krig, nationellt och internationellt, inte en regionalpolitiskt motiverad Ams-verksamhet..."

Aftonbladet 040228

Inget försvar för Björklund

"...I första hand är krisen politisk. Inget kan tydligare illustrera politikernas syn på försvaret än när rikets säkerhet behandlas som vilken utgiftspost som helst i spelet om budgeten. Allt sedan 1970-talet har försvarsbesluten kännetecknats av sänkt ambitionsnivå och underfinansiering: regelmässigt mot militärens råd. Försvaret har dessutom varit utsatt för regionalpolitik, arbetsmarknadspolitik, och industripolitik (...). Efter varje slag mot försvaret brukar det från militärt håll höras att vi får ta nya tag och göra det bästa möjliga. Därför är det välkommet att det har rests krav på en politisk timeout för att ge ÖB Håkan Syrén chansen att verkligen genomlysna problemen och komma med förslag till mer långtgående förändringar av organisationen än de som nu anges (...). Försvarsminister Leni Björklund har talat sig varm för ett försvar som är "modernt, kompetent och användbart". Dagens försvar är alltså inget för henne..."

Svenska Dagbladet 040228

Befria försvaret

"...Men den viktigaste synpunkten gav ÖB på eget initiativ vid sidan om. Han säger sig vilja ha nya direktiv från regeringen eftersom situationen är så annorlunda idag jämfört med för bara några år sedan (...). Den svenska försvarsmakten är fortfarande anpassad till att i första hand sköta försvaret av Sveriges territorium (...). Men det är en uppgift som alla bedömare anser är överspelad (...). Däremot finns det stora behov av svensk medverkan för att dels stärka den gemensamma säkerheten, som ju numera är Sveriges, dels för att delta i EU:s och Natos åtaganden för operationer i främst Afrika och Mellanöstern. Detta är uppgifter som regeringen mycket klart vill att försvaret ska klara av, men regleringarna av försvaret har inte anpassats till de nya behoven (...). Regeringen har därför all anledning att lyssna på ÖB. Han har ett brett stöd i såväl försvarsberedningens tänkande som hos de seriösa politiska partierna..."

Expressen 040228

Officerare till Isaf

Sverige bidrar med 16 personer till den internationella säkerhetsstyrkan Isaf i Afghanistans huvudstad Kabul. Beslutet fattades av regeringen den 19 februari. I gruppen ingår stabsofficerare och en logistikenhet. ■

Ny snabbinsatsstyrka

Snabbinsatsstyrkor på 1 500 man planeras inom EU. En styrka ska med kort varsel kunna sättas in i krishärdar runt om i världen.

Frankrike, Storbritannien och Tyskland är beredda att åta sig sätta samman snabbinsatsstyrkor på vardera 1 500 man. Inom 15 dagar från beslut ska dessa kunna finnas på plats för att utföra insatsen. I första hand ska det ske på begäran av FN.

Den svenska regeringen analyserar förslaget men har tidigare ställt sig positivt till en militär förmåga inom EU. Beslutet om EU:s snabbinsatsstyrka väntas tas i sommar. ■

Plikt ska värderas

Det civila meritvärdet ska förbättras för de som genomför värn- och civilplikten. Regeringen har gett Försvarsmakten, Statens räddningsverk och Svenska kraftnät i uppdrag att utreda hur detta ska gå till.

– Om vi ska motivera de bästa av våra ungdomar att genomföra en längre totalförsvarsutbildning krävs en rad olika förbättringar som rör den totalförsvarspiktiges situation före, under och efter grundutbildningen. Detta blir särskilt betydelsefullt nu när allt färre i en årskull tas ut till pliktjämsgöring, säger försvarsmi-
nister Leni Björklund i ett pressmeddelande.

Uppdragets rapport väntas senast den 3 maj i år. ■

FOTO ANDRÉAS KARLSSON/FB

Personerna på bilden har inget samband med texten.

Kritik mot personalkostnader

Svår nöt för Försvarsmakten

Riksdagens försvarsutskott riktar kritik mot hur personalkostnaderna inom Försvarsmakten har utvecklats. Utskottet är kritiskt till att personalkostnaderna har ökat trots att de anställda inom Försvarsmakten har blivit färre. I dagsläget tar personalkostnaderna en fjärdedel av Försvarsmaktens totala budget i anspråk.

1999 fick Försvarsmakten i uppdrag av riksdag och regering att under en femårsperiod minska personalvolymerna från 23 000 till 16 000. I dagsläget har cirka 5 000 civila och officerare avvecklats.

– Med anledning av detta försökte Försvarsmakten förmå äldre officerare och civila att sluta, och det skedde genom att erbjuda ett förtida pensionsuttagande. Detta inverkade även positivt på åldersstrukturen inom Försvarsmakten samtidigt som vi bevarade för oss efterfrågade kompetenser, säger Gösta Sandgren, Försvarsmaktens personaldirektör.

Försvaret har idag stora problem inom personalområdet, exempelvis är officerskårens medelålder för hög. Organisationen har därför behov av att fortsätta rekryteringen av nya officerare samtidigt som antalet officerare totalt sett måste minska.

– Under en lång tidsperiod måste vi alltså gasa och bromsa samtidigt. Om det här pro-

blemet inte hanteras kommer åldersstrukturen i hela organisationen att halta; det kommer att leda till för många gamla och för få unga, säger Gösta Sandgren.

Försvarsmakten står inför nya besparingar. De flesta besparingsalternativ som ÖB presenterade i budgetunderlaget den 27 februari, innebär minskningar av antalet officerare och civilanställda. Med nuvarande regelverk kommer Försvarsmakten ha stora svårigheter att hantera personalavvecklingen i den omfattning som de olika planeringsalternativen innebär.

De metoder som kommer att användas kommer dock att bestå i huvudsak av uppsägningar vid arbetsbrist kombinerat med olika åtgärder för att stimulera personal att lämna Försvarsmakten, men exakt hur åtgärderna ska se ut är ännu inte helt fastställt.

ÖB vill att det nuvarande regelverket för anställning av officerare ska ses över, till exempel vad gäller tidsbegränsad anställning för officerare. Alternativet är att Försvarsmakten även i framtiden måste upprepa de omfattande personalavvecklingsåtgärderna i takt med att officerarna åldras eller för att anpassa organisationens storlek efter förändrade krav. ■

www.mil.se/fb04

DC 3:an beräknas bärgad i mars

klartecken från Försvarmaktens operativa insatsledning, Opil, att arbetet skulle återupptas.

Det inledande bärgningsarbetet påbörjades i september förra året. I december tvingades marinen avbryta arbetet då det visade sig att flygplansskrovet var i mycket dåligt skick med bland annat omfattande skador på pla-

Försvarmakten räknar med att bärgningen av den nedskjutna DC 3:an kan genomföras under mars månad. I början av februari gavs

nets bärande delar. Vänster sida av skrovet är uppfläkt och cockpit sitter endast delvis fast i den övriga flygplanskroppen.

I höstas togs delar av planet upp, bland annat vingarna, en radioapparat och motordelar. Dessa föremål ligger i ett bergtrum på Musköbasen.

Flygplanskroppen kommer att lyftas från botten med lyftslingor som placeras under kroppen.

För att få med så mycket som möjligt av de lösa föremål som ligger omkring flygplanet så kommer så kallad frysmuddring att tillämpas. Tekniken innebär att det övre lagret av bottensediment fryses. Sedan lyfts det frusna sedimentet till ytan. På så vis kan även mycket små föremål bärgas. ■

Ny chef för Must

Brigadgeneral Håkan Pettersson har av regeringen utnämnts till generalmajor och till ny chef för Försvarmaktens underrättelse- och säkerhetstjänst, Must.

FOTO ANDERS SJÖDÉN/FBB

Håkan Pettersson är 56 år och flygofficer. Han har sedan årsskiftet varit tjänsteförrättande chef för Must. ■

Order till Hägglunds

En order på 15 pansrade bandvagnar till den svenska Försvarmakten har lagts hos tillverkaren Alvis Hägglunds i Örnsköldsvik. Ordern är värd 64 miljoner kronor. Bandvagnen av modell 206 S ska användas till trupptransport, materieltransport och ambulans- och sjutransport. De aktuella vagnarna ska användas i den internationella verksamheten. ■

FMV-order till Bofors

Bofors Defence har fått en order från Försvarets materielverk, FMV, som värderas till cirka 200 miljoner kronor.

Ordern gäller fortsatta studier av hjulgående lätt-rörligt artilleri. I beställningen ingår två artilleripjäser med tillhörande ledningssystem som ska vara klara för leverans 2005. ■

Marinen lånar ut

Sjöfartsverket ska under 2004 låna tio Stridsbåt 90 av försvaret. De ska användas för sjöräddning i samarbete med Sjöräddningssällskapet som tidigare lånat av försvaret. Enligt nya regler får inte myndigheter låna ut materiel till privata aktörer. ■

Kvinnor gillar lumpen

Allt fler kvinnor vill göra värnplikten. Det är Pliktverket som i ett pressmeddelande berättar att 555 kvinnor skrevs in för tjänstgöring 2003. Det är 53 procent fler än under 2002. Under 2003 mönstrade 1054 kvinnor, vilket är 26 procent fler än året innan. Motsvarande siffror för män är 46 312 unga män. Drygt hälften av dem, 24 572 uppfyllde kraven för inskrivning till lång grundutbildning. 17 211 skrevs in till värnplikt. ■

Ögonvitte berättar

Lundaförlaget Historiska media i Lund släpper i dagarna en ny bok om andra världskriget. Det är historien berättad ur unge Johann Voss ögon, som gick med i tyska Waffen-SS redan som 17-åring. Voss skrev ned sina minnesbilder strax efter krigsslutet och beskriver upplevelsorna från kriget ur en enskild soldats perspektiv. Cirkapris: 270 kronor. ■

Låda fullpackad med nostalgi

Röster och nyheter som blivit historia. I autentiska inspelningar hämtade ur Sveriges Radios arkiv möter vi på sju

CD det som var vardagens verklighet under krigsåren 1939-1945. Det handlar om närmare nio timmar fyllda av nyhetsinslag och originalmelodier. Minnesboxen för krigsåren är en del i ett större projekt där hela 1900-talets historia finns återgiven på CD.

Priset på boxen är 849 kronor. För produktionen svarar Screen Air Television AB i samarbete med Sveriges Radios Programförsäljning. ■ www.minnesboxen.com

Hyrespengar tillbaka

Fortifikationsverket betalar tillbaka 30 miljoner kronor till sina kunder. Det är en del av överskottet från hyresavgifterna Fortifikationsverket tar ut av sina kunder som nu återbetalas.

Fortifikationsverkets huvuduppdrag är att förvalta försvarets fastigheter. Verksamheten ska drivas utan vinstintresse och under 2003 blev resultatet ett överskott av 105 miljoner kronor.

– Ränteläget är en stor faktor till överskottet. Vi har också lyckats driva verksamheten till en lägre kostnad än budgeterat, säger pressekreterare Kenneth Nilsson.

Resten av pengarna går till effektivitetsinvesteringar inom Fortifikationsverket. ■

"Förändringen är nödvändig, minskningen i volym är ofrånkomlig i nuvarande ekonomi och om flygstridskrafterna ska utvecklas så att vi blir efterfrågade även i framtiden."

Nödvändig förändring

Hur ser du på det förslag som Försvarsmakten har lämnat inför det kommande försvarsbeslutet?

– Som inspektör och främste företrädare för flygstridskrafterna är det naturligtvis svårt att vara nöjd, när volymen insatsdivisioner minskar med 50 procent. Det är dock två förutsättningar som ligger till grund för förslaget, den förändrade omvärldsbilden där invasionshotet är borta och den urholkning av Försvarsmaktens ekonomi som har skett sedan förra försvarsbeslutet.

– Förslaget har tillkommit genom en strukturerad och transparent process, där spårbarhet har varit ett ledord. Jag hade självklart helst sett att förslaget innehöll mera flygstridskrafter, eftersom de genom sin flexibilitet och effektivitet är mycket användbara i den situation som det framtida försvaret ska verka i.

– Flygstridskrafternas organisation föreslås bli fyra divisioner och en utbildningsenhet med Gripen baserad på tre flygflottiljer. Med detta klarar vi de uppgifter som ställs framöver, eftersom hotet mot Sveriges territorium minskat.

Vilka prioriteringar har sett som viktigast för flygvapnets del?

– Att vidmakthålla förmåga till territoriell integritet med reducerad ambition relativt dagens nivå.

- Att vidmakthålla och utveckla internationell förmåga.
- Att vidmakthålla förmågan till väpnad strid inom ramen för ett begränsat väpnat angrepp.
- Att reproducera personal och kompetens inklusive flygförare för insats-, utbildnings- och utvecklingsorganisationen.
- Att utveckla systemet JAS 39 under dess livslängd.

Stora förändringar är alltid krävande för medarbetarna i en organisation. Hur vill du motivera flygvapnets personal?

– Förändringen är nödvändig, minskningen i volym är ofrånkomlig i nuvarande ekonomi och om flygstridskrafterna ska utvecklas så att vi blir efterfrågade även i framtiden.

Vad är det viktigaste för flygvapnet under 2004?

– Att det förbandsverksamheten hålls på tillräcklig nivå avseende kvalitet och volym. Dessutom ska ett antal viktiga övningar genomföras, exempelvis den stora Flygvapenövningen men också ett antal internationella övningar som Joint Winter 04, Nordic Air Meet med flera. Det är viktigt för att vår förmåga ska kunna fortsätta att utvecklas såväl nationellt som internationellt.

Flygvapnet 2004 | Årets verksamhet **22**
JAS 39C | Den modernaste Gripen **26**
I korthet | Notiser **28**

Fackredaktör
Peter Liander
peter.liander@hkv.mil.se
08 - 788 75 69

Luft

FOTO: PER KUSTVIK/SAAB

Skarp beredskap

Fortsatt satsning på Gripen och nya helikoptrar

AV **PETER LIANDER**

Ständig övervakning av svenskt luftrum kombinerat med incidentberedskap, internationella snabbinsatsförband, fortsatt ombeväpning till Gripen, utbildning av officerare och värnpliktiga. Helikoptersamverkan med armén och marinen, flygräddning – och introduktion av nya helikoptersystem. Detta är huvudpunkterna i flygvapnets verksamhet 2004.

Inför det kommande försvarsbeslutet är det naturligt med en fokusering på frågor och diskussioner angående den framtida organisationen. Därför är det lätt hänt att den ordinarie verksamhet som ska genomföras under 2004 i viss mån faller i skuggan av de stora framtidsfrågorna.

För flygvapnets del ska en mängd ordinarie uppgifter lösas under året: incidentberedskap och luftbevakning men även utbildning av värnpliktiga och officerare i befattningar på marken såväl som i luften.

Svenskt luftrum övervakas kontinuerligt av militär radar och flygvapnet följer verksamheten dygnet runt, året om.

Sedan det kalla kriget upphört har den militära flygverksamheten över Östersjön minskat kraftigt och det svenska beredskapsjaktflyget behöver inte ingripa lika

FOTO: PETER LIANDER/FBB

Kapten Lars Nilsson på sin position i en av flygvapnets ledningscentraler.

FOTO: PETER LIANDER/FBB

ofta som tidigare. Mot bakgrund av det relativt lugna läget omkring Sveriges gränser, behövs det då en incidentberedskap?

– Absolut, men i en annan tappning än tidigare. Fortfarande kan vårt luftrum kränkas och det är både vår rättighet och skyldighet att hävda Sveriges territorium, det är en självklarhet, säger brigadgeneral Lennart Pettersson, chef för Flygtaktiska kommandot i Uppsala.

Utöver detta anser flygkommandochefer att incidentberedskapen också är viktig med tanke på de så kallade asymmetriska hot som kan komma att riktas mot Sverige. Att bemöta terroristaktioner som drabbar Sverige är i fredstid en uppgift för polisen, men de har inga möjligheter att ingripa mot flygplan i luften eller bevaka avlyst luftrum, eller mot fartyg till sjöss.

– De resurserna har däremot Försvarsmakten, men dagens regelverk medger inte att vi ingriper, säger Lennart Pettersson.

Han anser därför att det är synnerligen angeläget att samarbetsformerna mellan Försvarsmakten och civila myndigheter utvecklas i dessa frågor, liksom regelverket. Enligt Lennart Pettersson kommer därför representanter från Rikspolisstyrelsen att följa delar av årets Flygvapenövning, för att kunna utveckla möjligheterna till framtida samverkan.

Fyra flygflottiljer

Efter nedläggningen av F 16 i Uppsala vid det senaste årsskiftet, består flygvapnet av fyra flygflottiljer med stridsflygplan och en helikopterflottilj, samt specialenheter inom transport- och spaningsflyg samt en

En JAS 39 Gripen ur F 21 i Luleå klar görs inför ett luftförsvarsuppdrag. Det tankas och laddas med jaktrobotar, av typ Rb 99 Amraam med radarmålsökare samt Rb 74 Sidewinder med målsökare av IR-typ.

flygskola. Därutöver finns förbandet F 20 i Uppsala, som bland annat bedriver utbildning inom stridsledning och luftbevakning, taktikutveckling inom flygvapnets verksamhetsområden och svarar även för driften av en av landets största ledningscentraler.

Ombeväpnningen från Viggen till Gripen har fortsatt hög prioritet under 2004. Fem av planerade åtta stridsflygdivisioner har ombeväpnats till JAS 39 Gripen: två vid F 7 i Såtenäs och F 17 i Ronneby samt en vid F 21 i Luleå.

F 4 på Frösön har fortfarande två divisioner med JA 37 Jaktviggen, men ska enligt planerna bli en Gripen-flottilj i slutet av

FOTO: LENA HOLMGREN

Den italienska helikoptern Agusta A 109 är en av två nya helikoptertyper som introduceras. Den har svensk beteckning HKP 15.

året. Ett mindre antal av flottiljens piloter är sedan tidigare influgna på Gripen och nyligen inleddes utbildningen för ytterligare en grupp.

F 21 kommer att flyga med en Viggen-division till och med 2005. Denna division har en mix av olika Viggen-typer, främst spaningsversionerna AJSF 37 och ASJSH 37, men även ett antal SK 37 för utbildning i telekrigföring samt under ytterligare några månader ett mindre antal Jaktviggen.

För utlandsuppdrag

Flygvapnet har två specialorganiserade snabbinsatsförband avsedda för internationella insatser, ett med Gripen och ett med transportflygplan av typen TP 84 Hercules. De benämns Swafrap JAS39 respektive Swafrap C-130 (Swedish Air Force Rapid Reaction Unit) och har 30 dagars insatsberedskap. De får sättas in i utländska operationer först efter särskilt tillstånd från regeringen. Swafrap JAS39 organiseras av Blekinge flygflottilj, F 17, i Ronneby och

står i beredskap sedan den 1 januari i år. Förbandet förfogar över den första Gripen-versionen JAS 39A i avvaktan på att den modernaste versionen JAS 39C blir tillgänglig för utlandsuppdrag under 2006.

Transportflygförbandet organiseras inom den transportflygenhet med TP 84 Hercules som finns vid F 7 i Såtenäs. Det står i beredskap sedan drygt tre år tillbaka och förmågan att kunna operera utomlands med fyra flygplan under en sexmånadersperiod kommer att vidmakthållas även under 2004.

Därutöver finns även ett signalspaningsflygplan av typ S 102B Gulfstream IV anmäld till EU:s styrkeregister. Det ingår normalt i den ordinarie signalspaningsverksamheten som genomförs av Försvarmakten på uppdrag av Försvarets radioanstalt, FRA.

Som framgår av ett stort reportage på annan plats i denna tidskrift svarar flygvapnet även för FN:s flygplatstjänst i staden Kindu i Kongo. Det förbandet kommer

FOTO: LOUISE LEVIN

Transportflygplanet TP 84 Hercules ingår i det internationella snabbinsatsförbandet Swafrap C-130, som har 30 dagars insatsberedskap.

dock helt planenligt att upphöra i sommar, efter att ha varit i drift i ett år.

Helikopterflottiljen

Försvarsmaktens helikopterflottilj har sin huvudbas på Malmen utanför Linköping, men är ett förband med baseringar också på ett flertal andra orter: Berga, Boden, Frösön, Ronneby, Uppsala och Säve i Göteborg.

Helikopterflottiljen befinner sig i en fas där äldre helikoptrar ersätts med nya och moderna helikoptertyper, närmast den italienska Agusta A 109 (HKP 15) och den större NH90 (HKP 14) som beräknas anlända under 2005.

Samtidigt som detta sker ska förbandet lösa de ordinarie uppgifterna, som delas i tre kategorier: samverkan med markoperativa förband, sjöoperativa förband samt flygräddning.

Värnpliktsutbildning

Utbildningen av värnpliktiga inom flygvapnet bedrivs vid samtliga förband, antalet soldater är nästan 2000. De utbildas för att kunna ingå i främst de nyutvecklade Basbataljon 04 och Strilbataljon 04.

Inom Basbataljon 04 har de befattningar inom insatskompanierna, som till exempel flygmekaniker, underhålls- eller räddnings- och röjningspersonal liksom flygbassäkerhetssoldater.

FOTO: PETER LIANDER/FBB

Cirka 2000 värnpliktiga utbildas inom flygvapnet. På bilden är det soldater ur en flygbassäkerhetspluton tillhörande ett insatskompani ur F 4 på Frösön som förbereder ett patrulluppdrag under en bataljonsövning.

I Strilbataljonerna ingår det värnpliktiga inom Sensorkompanierna samt inom StriC-kompanierna som operatörer.

De värnpliktiga som nu är under utbildning ryckte in under 2003. De muckar på försommaren efter att ha deltagit i den årliga Flygvapenövningen.

Övningar

Andra övningar som berör flygvapnet är bland annat Focus, som genomförts i Norrland under början av mars och är en samövning mellan flygförband och luftväret.

Under några veckor i mars deltar den Gripen-division som ingår i det internationella snabbinsatsförbandet i Joint Winter, en multinationell flygövning i Norge med basering i Bodö i den nordligaste delen av landet.

I maj genomförs årets Flygvapenövning under två veckor. Det första skedet kommer att genomföras från de vanliga flottiljbaserna, medan den avslutande veckan blir en sorts examensprov för de värnpliktiga då de ska grupperas på olika krigsbaser som kulmen på utbildningsåret.

Under sommaren deltar enskilda helikoptrar och Gripen i en marin övning som genomförs inom ramen för Natos Partnerskap för fred, Baltops.

En Gripen-division kommer även att baseras i Ungern för övningen Kescke Meet. Dessutom kommer F 21 i Luleå att i september vara navet för flygövningen Nordic Air Meet, där även Finland och Norge deltar. ■

Signalspaningsflygplanet S 102B Gulfstream kan även användas till internationella insatser. De tillhör Specialflygenheten ur F 17 och är baserade i Linköping.

FOTO: PETER LIANDER/FBB

JAS 39C

Den modernaste

Gripen

I år får flygvapnet den modernaste Gripen-versionen, JAS 39C, levererad till förband. JAS 39C har anpassats till internationella förhållanden, där systeminformation presenteras på engelska. Genom att kunna tankas i luften ökar aktionstiden avsevärt och C-versionen kommer att kunna utrustas med en nyutvecklad fotospaningskapsel.

AV **PETER LIANDER**

FOTO: PER KUSTVIK/SAAB

I Gripen-versionen JAS 39C får piloten systeminformationen presenterad på tre stora färgbildskärmar.

I år introduceras en ny version av Gripen i flygvapnet, benämnd JAS 39C. Först att ta den i bruk blir Blekinge flygflottilj, F 17, i Ronneby.

Den första gruppen av flygvapenpiloter flyger JAS 39C sedan i höstas och vid F 17 är de första flygteknikerna klara med sin utbildning på den nya versionen. De första piloterna tillhör TU JAS39, det vill säga taktikutvecklingsenheten för Gripen, som är baserad i Linköping.

- Vi började flyga C-versionen i oktober hos FMV:s Validerings- och verifieringscentrum, säger överstelöjtnant Ken Lindberg, chef för TU JAS39.

Utöver själva flygningen har de även arbetat mycket med systemsimuleringar och att utarbeta nya anvisningar och instruktioner i handboken för JAS 39. De utformar också anvisningarna för den skillnadsomskolning som piloterna på F 17 kommer att genomgå.

- Det har hittills varit vår huvuduppgift, men nu kommer även de resterande piloterna inom TU JAS39 att flygas in och senare i vår ska vi börja flyga helt i egen regi. Målsättningen därefter är att börja flyga på F 17, säger Ken Lindberg.

För internationella insatser

C-versionen skiljer sig från de tidigare A- och B-versionerna på en rad avgörande punkter. Enklast kan JAS 39C karaktäriseras som "internationaliserad", den är i det närmaste jämbördig med Saabs exportvariant Gripen EBS (Export Baseline Standard).

I kabinen märks stor skillnad genom att det inte finns några analoga instrument, all visuell information till piloten presenteras via tre färgbildskärmar. Kvar sedan tidigare är den så kallade siktlinjesindikatorn där information,

enkelt uttryckt, projiceras mot frontrutan. Nytt är också att alla måttenheter rörande hastighet och flyghöjd är i knop och fot, till skillnad mot som tidigare i meter.

En stor nyhet är också möjligheten till tankning i luften, vilket inte förekommit på svenska stridsflygplan tidigare. Det är möjligt genom att en sond kan fällas ut på flygkroppens vänstra ovansida, strax bakom kabinen.

- De procedurer som ska tillämpas vid lufttankning kommer TU JAS39 att utvecklas under våren, bland annat genom att flyga mot TP 84 Hercules, säger Ken Lindberg.

Nato-standard

Lufttankning möjliggör en betydelsefull förändring av förutsättningarna för operationer med Gripen, eftersom aktionstiden kan förlängas till flera timmar. I praktiken är det snarare piloten som begränsar flygpassets längd.

Längre aktionstid har medfört införande av ett helt självgenererande syresystem kallat OBOGS, On Board Oxygen Generating System, i flygplanet. Det har kapacitet för att försörja piloten med syre i upp till tio timmar.

Bränsle- och luftanslutningarna har anpassats till Nato:s standard, liksom vapenbalkarna. Dessutom har strukturen förstärkts så att flygplanet kan svänga hårdare än tidigare med vapenlast.

Ett nytt radiosystem, Communication and Data Link 39 (CDL 39), är integrerat med stridsledningssystemet StriC. Det utgör också grunden för Gripens fortsatta integration i Försvarmaktens framtida Nätverksbaserade försvar (NBF).

Det internationella snabbinsatsförbandet Swafrap JAS39 avses vara operativt med C-versionen från 2006. Då ska även de befintliga vapensystemen att ha kompletteras med en nyutvecklad fotospaningskapsel. ■

Lästips

Fredsflygarna FN-flyget i Kongo 1960 – 1964 av Leif Hellström är utgiven av Freddy Stenboms förlag.

Boken beskriver samtliga delar av FN:s flyginsats, som förutomsvenska F 22 även utgjordes av transport- och helikopterinsatser. Även motståndarsidans flyg beskrivs initierat.

Författaren beskriver insatserna ur ett brett perspektiv och boken torde vara av intresse även utanför flygkretsarna. ■

Viggen av Sven Stridsberg är utgiven av Stenvalls förlag.

Projektet Saab 37 är en av Sveriges största industriella och militära satsningar. 329 flygplan levererades till flygvapnet i olika versioner för jakt- attack- och spaning.

I boken beskrivs projektarbetet, konstruktion och utprovning samt förbandstjänsten. Ursprungligen var den tänkt att användas i sju år, men nu är det 37 år sedan första flygningen och ännu flyger 37:an. ■

FOTO: JONAS TILGREN/SMAB

Tungt lastad Gripen

Den **JAS 39C Gripen** som ses på bilden är lastad med en av de mest avancerade vapenkonfigurationer som hittills provats i systemet. Det är en blandning av jakt- och attackvapen samt en fällbar extra bränsletank, placerad mitt under flygkroppen.

Jaktrobotarna Rb 74 Sidewinder 9L och Rb 99 Amraam ingår i flygplanets standardbeväpning, medan de stora attackrobotarna KEPD 350 aldrig tidigare flugits på Gripen.

KEPD 350 (Kinetic Energy Penetrator Destroyer) är ett av de alternativ som kan

komma att väljas om det tas ett anskaffningsbeslut om ett tungt attackrobotsystem med lång räckvidd till JAS 39. Roboten har en räckvidd på över 350 kilometer och väger fulltankad cirka 1,4 ton.

Den aktuella flygningen gjordes av Försvarets materielverks Validerings- verifieringscentrum på Malmen och på uppdrag av Försvarmakten. Syftet var att kontrollera Gripens flygegenskaper med detta tunga lastalternativ. Provet utföll med godkänt resultat. ■

FOTO: S-Å HAGLUND/FBB

HKP 11 är en av två helikoptertyper som ska utgå.

Helikoptrar till salu

Moderniseringen av Försvarmaktens helikopterflotta medför ett överskott av äldre helikoptrar. Närmast kommer två typer att fasas ut ur organisationen.

De sista exemplaren av HKP 6 Jet Ranger, en typ som varit i bruk sedan 1970, kommer att sluta flygas efter sommaren. Eventuellt kommer de att bjudas ut till försäljning.

Den betydligt modernare ambulans- och transporthelikoptern Agusta-Bell 412, med militär beteckning HKP 11, kommer att avvecklas under året. Detta sker enligt den intention som fanns redan vid anskaffningen, nämligen att de skulle vara i bruk under tio år. ■

Arctic Response

630. Ground Defence Squadron från flygbasen Leeuwarden i Nederländerna har under tre veckor övat i Vidse-området. Detta för att få taktiska vinterutbildning för sina markförsvarsplutoner, som bland annat har som huvuduppgift att bevaka flygbaser och luftvärnsbatterier.

Verksamheten genomfördes tillsammans med en av F 21:s bassäkerhetsplutoner. Inledningsvis utbildades plutonen i grundläggande vintertjänst. Utbildningen fortsatte sedan med mixade plutoner och grupper,

då gruppen kunde ha en svensk eller nederländsk gruppchef med lika antal soldater från båda nationerna.

All utbildning skedde på engelska med både nederländska och svenska instruktörer. Dels för att inte äventyra utbildningssäkerheten och för att inga detaljer skulle glömmas bort på grund av språkliga förväxlingar.

Utbildningsstationerna innehöll bland annat uppträdande vid checkpoint, skidpatrullering och åtgärder vid sammanstöt. ■

Tommie Sandström, F 21

Flygburen bensinmack

En av flygvapnets åtta TP 84 Hercules byggs om för att kunna användas som flygande bensinstation för Gripen. Utrustningen är konstruerad av ett amerikanskt företag, men ombyggnadsarbetet sker vid hemmabasen F 7 i Såtenäs och beräknas vara klart i sommar. Flygplanet blir en så kallad

demonstrator och kommer primärt att användas som övningsobjekt för Gripenpiloter som övar lufttankningsprocedurer.

Det aktuella flygplanet är flygvapnets näst äldsta Hercules, kalenderbitarna kan notera nummer 842, och nyleverades från tillverkaren Lockheed 1969. ■

Sten minner om F 16

Upplands flygflottilj, F 16, i Uppsala blev det sista förbandet att läggas ner enligt det gällande försvarsbeslutet. Det skedde den 31 december 2003.

För att bevara minnet av F 16 har en minnessten rests på flottiljområdet, med inskriptionen "Minns oss som verkade här".

Nedläggningen av F 16 betyder dock inte att

Försvarsmakten lämnat Ärna-området, F 20 och Försvarsmaktens Under rättelse- och säkerhetscentrum (FM UndSäkC) finns kvar. Där finns även Försvarsmaktens Operativa insatsledning (Opil), än så länge i form av flyg- respektive armétaktiska kommandona. Resterande delar av Opil flyttar till Ärna under våren. ■

FOTO: PETER LIANDER/FBB

F 16:s nedläggningsceremoni den 19 december 2003.

Den nya minnesstenen över F 16.

Lästips

Bokförlaget Air Historic Research har nyligen givit ut två nya böcker på temat svensk flyghistoria:

Luftens dirigenter av Bjarne Darwall, flygstriksledare till professionen, redogör på ett initierat och lättläst sätt utvecklingen av den svenska luftbevakningen och framför allt ledningen av svenskt jaktflyg, med intressanta glimtar från verkliga händelser.

Boken kan anses vara ett synnerligen välkommet tillskott som ökar bredden i den numera ganska rika bokfloran om svenskt militärflyg.

Guldvingen, är den sjunde utgåvan i bokserien Svenska vingar. Roy Fröjd, fältflygare och sedermera officer, berättar om sin tid som jaktflygare mellan åren 1952 - 66. På ett personligt sätt beskriver han sitt liv i flygvapnet, bland annat om möten med både människor och sovjetiskt flyg och ger även intressanta inblickar dåtidens jaktflygtaktik. I

"Oavsett om vi har ett eller tjugo förband så skall verksamheten ha en hög klass."

Svårt att överblicka

Hur ser du på det förslag till grundorganisation som Försvarsmakten lämnat inför försvarsbeslutet i höst?

Försvarsmakten lämnar ett förslag som anger hur många förband som skall finnas kvar, inte vilka. Jag hade gärna sett att man i större utsträckning hade kunnat tagit hänsyn till personalförsörjningen och befintlig kompetens vilket i grundalternativet hade inneburit fler plattformar med färre värnpliktiga. Vi måste nu vara vaksamma så att vi inte knäcker utvecklingen inom vissa områden genom att lägga ned "fel" plattformar.

Vilka prioriteringar har du sett som viktigast för armén?

Att vi skall kunna erbjuda en bra utbildning. Oavsett om vi har ett eller tjugo förband så skall verksamheten ha en hög klass. Det andra är att vi hanterar värnpliktiga på ett sätt så de känner att de gör en meningsfull insats, det skall finnas ett mål för varje värnpliktig. En tredje prioritering är att ändra regelverket så att vi kan möta de krav som våra politiker ställer på ett bättre sätt. Detta gäller inte minst den internationella verksamheten.

Stora förändringar är alltid krävande för medarbetarna i en organisation. Hur motiverar du nu arméns personal att jobba vidare?

Jag tänker under våren åka runt till nästan alla förband för att möta personalens frågor. Det är viktigt att nu skapa förståelse för den situation som vi hamnat i. Jag hade naturligtvis hellre sett ett underlag som innehållit fler förband och fler uppgifter till arméförbanden, men detta är det bästa vi kunnat åstadkomma med nu gällande förutsättningar. Jag vill mena att ÖB har lyssnat på arméns argument och tagit hänsyn till dessa.

Vad är viktigast för armén under 2004?

Att det vi nu gör skall göras bra. Nu tvingas vi tyvärr till åtgärder av ekonomiska skäl som inte är bra. Antalet värnpliktiga bantades tidigare med 800 men vi lyckades organisera utbildningen så att vi skulle kunna nå ställda målsättningar. Nu tvingas vi reducera med ytterligare 700. Jag är orolig för att förtroendet för värnpliktssystemet både hos de värnpliktiga och hos allmänheten får en knäck. Det kan medföra rekryteringsproblem på sikt. Nu blir det också färre övningstillfällen för våra förband.

Dessutom kommer yrkes- och reservofficersprogrammet att strykas helt till hösten. Det är svårt att nu överblicka konsekvenserna av detta.

Materiel | SEP 32

Nätverksbaserat | Per Nilsson 34

Övning | Svea 36

I korthet | Notiser 38

Fackredaktörer

Ulf Petersson

ulf.petersson@hkv.mil.se

08 - 788 87 57

Mark

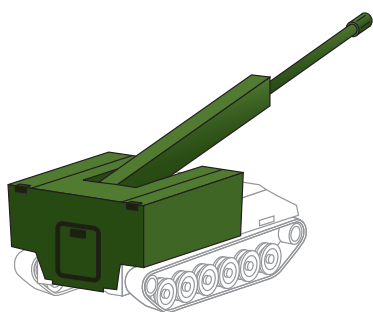
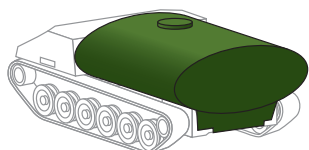
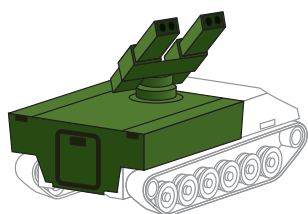
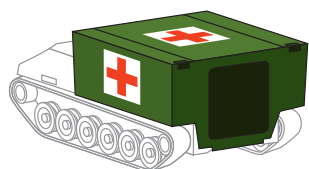
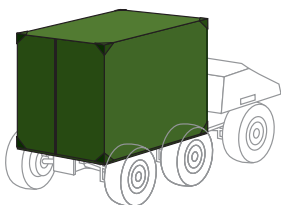
FOTO ULF PETERSSON/FBB

SEP

AV ULF PETERSSON
GRAFIK KJELL STRÖM

fordon för flera roller

SEP, splitterskyddad enhetsplattform. Ett tråkigt men korrekt namn på ett nytt spännande fordonssystem under utveckling. I dagarna står det klart om det svenska försvaret fortsätter att delta i projektet. Blir det ett nej tar med stor sannolikhet andra intressen vid. Grundidén är rätt och behovet finns. Det är alla inblandade överens om.

Beslutet som markerar vägskalet för försvarets fortsatta deltagande i projektet är om utveckling av SEP ska ingå i materielplanen eller inte. Planen är en bilaga till Försvarets materielplan som i dagarna överlämnats till regeringen.

Vad är då SEP? Och behövs det verkligen fler grejer i försvaret?

Tre nyckelord

Modulärt, flexibelt och uppgraderingsbart är de tre nyckelorden. Konceptet B13, som är den interna benämningen, föddes i en förstudie som genomfördes 1995-96. Idén är enkel. Man har en grundplattform på

hjul eller band. På den ställer man moduler eller lådor med olika innehåll. Det kan vara för funktionerna sjukvård, reparation, spaning och så vidare.

– Den här lösningen platsar i det nätverksbaserade försvaret. Där krävs flexibla lösningar som kan anpassa efter omvärldens krav, säger Rickard Lindström som är projektansvarig hos Försvarets materielverk.

– Tanken är lite grann som att bygga med Lego. Jag kan bygga med mina gamla Legobitar från 60-talet och få bitarna att passa med sonens nya Lego, säger Rickard Lindström.

Frigör utrymme

Det som möjliggör modultanken fullt ut är framför allt den elektriska transmissionsen. Fordonets elektriska drift är möjlig genom att två personbilsdieslar genererar elektrisk ström. Lösningen gör det möjligt att place-

Exempel på funktioner som kan tilldelas plattformen. Terrängförutsättningar avgör om det blir den hjul- eller bandgående versionen som är bäst.

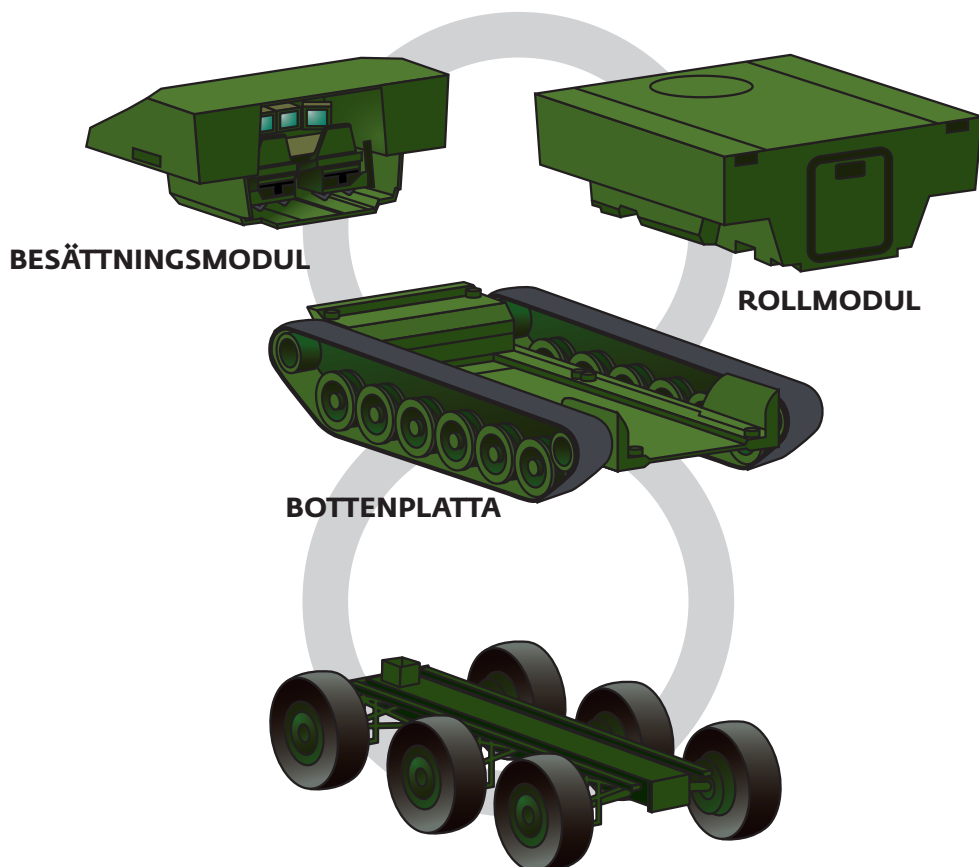

FOTO RICKARD LINDSTRÖM

En funktionsrigg av den hjulgående varianten av SEP. Bilden är tagen vid premiärvisningen, fordonet är det första militära stridsfordon på hjul som Hägglunds byggt.

Principen bakom Splitterskyddad Enhetsplattform. Den elektriska transmissionen gör modultanken möjlig fullt ut.

ra kraftkällorna och besättningen om två personer i den främre delen av fordonen. Det frigör utrymme för rollmodulen. Studier visar att olika fordonsvarianter kräver en lastkapacitet mellan 6-10 ton och en inre volym mellan 8-12 kubikmeter.

Huvuddelen av Försvarens fordonspark behöver bytas ut mellan år 2007 och 2014. Trotjänare som pansarbandvagn 302 går inte längre att livstidsförlänga.

Alternativen Försvaret står inför är att satsa på fortsatt utveckling och därmed kunna delta i kravställningarna. Fördelarna är flera och på sikt innebär det även kostnadsbesparingar. Det andra alternativet är att köpa "från hyllan". Fördelarna är att staten slipper en del av utvecklingskostnaderna och behöver heller inte drabbas av de ofrånkomliga barnsjukdomarna. Nackdelarna är flera.

– Livslängdskostnaderna blir högre, utvecklingspotentialen begränsas, vi tvingas

anskaffa flera olika typer av fordon och vill vi ha någonting nytt tvingas vi rätta in oss i kön för leveranser någon gång efter 2015, säger Rickard Lindström.

Över gränserna

Redan på ett tidigt stadium sökte projektgruppen samarbetspartners över gränserna. Längre var de nordiska länderna intresserade men av olika orsaker avbröts fortsatt samarbete. Med USA, Tyskland och Frankrike inleddes diskussioner men länderna hade andra behov och krav på sina kommande system. Napp blev det i kontakten med Storbritannien som på sitt håll startat utvecklingen av ett eget system, Future Rapid Effect System (FRES).

– Det finns mycket att vinna på samarbete över gränserna. Systemen ska fungera i internationella miljöer. Interoperabilitet är nödvändigt och systemet ska passa in i en internationell förbandsstruktur, säger

Kenneth Tapper som är Försvarens materielsystemansvarige i projektet.

Idag sker ett erfarenhetsutbyte mellan de två projekten. Britterna har nyligen satsat närmare 60 miljoner kronor på en testvagn med SEP:s drivlina i syfte att klargöra projektets mognadsgrad i den valda elektriska transmissionen. Kenneth Tapper ser möjligheten att samarbete leder fram till en gemensam grundplattform men att funktionerna i många fall kommer att skilja sig åt.

– Britterna söker tyngre varianter som vi inte efterfrågar, vi har behov av lättare funktionsfordon. Det finns ändå flera roller som är gemensamma för de båda projekten vilket gör samarbetet än mer intressant, säger Kenneth Tapper.

Namnbyte

Redan 1950 skrev Arménytt: "Varför inte ett enhetsfordon? Ett spørsmål, som ofta framställes är, om det verkligen skall vara nödvändigt att ha så många olika slag av pansarfordon. Kan man icke nöja sig med ett enhetsfordon?"

Kanske visionen i Arménytt för 54 år sedan har mognat färdigt.

Men är det inte dags att hitta på ett nytt namn? ■

För mer information: www.alvishaggglunds.se

Försvarets ögon och öron

TEXT & BILD ULF PETERSSON

I september förra året slog överstelöjtnant Per Nilsson tillsammans med hustru och barn ner sin bopåle i Virginia Beach på USA:s östkust. Sedan dess är han Försvarets ögon och öron mitt i vad som är Amerikas "försökslaboratorium" då det gäller framtidens krigföring. För även i USA drivs utvecklingen mot det vi i Sverige kallar för Nätverksbaserat Försvar, NBF.

Nätverksbaserat försvar. Ett system av system som ger beslutsfattare på alla nivåer samma lägesbild. Som ger möjlighet till en samordning och precision i militära operationer som för bara några år sedan avfärdades som fantasier.

Men tekniska landvinningar har fört utvecklingen till denna punkt och försvarsmakterna i västvärlden befinner sig alla i olika stadier av förvandlingsnumret från en traditionell krigsmakt till ett nätverksbaserat dito.

– För Sveriges del gäller det att ha kontroll på vart utvecklingen går. Vi får inte utveckla unika lösningar som bara passar oss, säger Per Nilsson.

Viktig mötesplats

Överstelöjtnant Per Nilsson befinner sig under en vecka i Washington DC för att delta i konferensen NCW, Netcentric Warfare 04. Konferensen är den kanske viktigaste mötesplatsen för aktörer inom området nätverksbaserat försvar. Här finns över 500 delegater, många från Europa, de flesta från USA.

Erfarenheter från Desert Storm, Eduring Freedom och Iraqi Freedom delges. Erfaren-

heter som alla vittnar om samma slutsats. Det är inte en fråga om det nätverksbaserade försvaret ska införas, utan hur.

Experimentavdelning

Per Nilsson arbetar vid den stab som heter JFCOM, Joint Forces Command, i Norfolk, grannort med bostaden i Virginia beach. JFCOM för befäl över alla amerikanska förband på hemmaplan, totalt cirka 1,1 miljoner soldater. Den avdelning som är Pers arbetsplats heter J 9, en experimentavdelning med fokus på transformeringsfrågor. Transformation är begreppet som används för processen att övergå från det gamla till det nya. På "avdelningen" arbetar 600 personer.

– Mitt arbete går ut på att hitta möjliga samarbetsprojekt länderna emellan. Se om Sverige kan delta i övningar eller i andra samarbeten. Det vi kan lämna i utbyte är främst våra erfarenheter av ominriktningsarbetet, svensk ledningsfilosofi och fredsfrämjande insatser, säger Per Nilsson.

Stort intresse

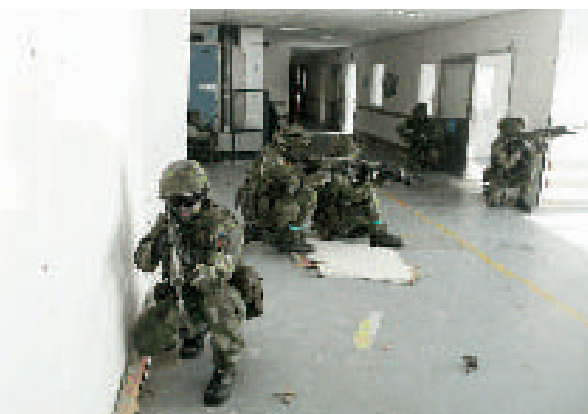
Per Nilsson hävdar att det finns ett stort intresse för det svenska arbetet med nät-

verksbaserat försvar. På flera punkter har vår svenska utveckling kommit längre.

– I USA är de imponerade över att det finns ett beslut i vårt parlament för att genomföra nätverksbaserat försvar. Vi har också kommit längre i att integrera försvarsgrenarna. Vi har tekniska lösningar som är gemensamma för armén, marinen och flygvapnet. Här pågår forskning och studier på fyra olika håll, armén, flottan, marinkåren och flygvapnet, säger Per Nilsson.

Innan Per Nilsson lämnade Sverige för äventyret i USA arbetade han med NBF på krigsförbandsledningen i Högkvarteret i Stockholm. I september i år går flyttlasset tillbaka. Berikad av erfarenheterna från USA väntar nya arbetsuppgifter. Han ersätts sannolikt i Norfolk av en annan svensk officer. Det är ett utbyte som båda parter tjänar på, eller som den svenska delegationens ledare vid konferensen i Washington, generallöjtnant Johan Kihl, uttrycker saken: "Det är ett utbyte med bra växelkurs. Vi får mycket tillbaka på det vi ger". ■

Insats med kort varsel

Genomsökning av hus genomfördes vid Skogaholms gamla fabriklokaler på Kungsholmen.

Bataljonsstaben under order för utgångsgruppingen tidigt i gryningen.

På plats vid objektet med Stridsfordon 90. En 23 tons respektingivande post.

Efter händelserna den 11 september 2001 genomförs beredskapskontroller och övningar i huvudstadsområdet regelbundet. Syftet är att skapa en förmåga att kunna möta överraskande och oväntade händelseutvecklingar.

TEXT & FOTO **WILLE GLATZ**

Den 26 februari, mellan klockan 02.00 till 24.00, genomförde stockholmsavdelningen i Mellersta Militärdistriktet en beredskapskontroll i centrala huvudstaden. Uppgiften var att förstärka skyddet och bevakningen av den högsta militära ledningen.

Målet var att pröva förbandets förmåga att efter en snabb omgruppering komma till verkan vid tilldelade objekt och att organisera bevakning och skydd av dessa.

Larmet gick

På Södermanlands regemente, P 10 i Strängnäs, gick larmet klockan 03.00 och omedelbar påbörjades lastning av samtliga stridsfordon och bandvagnar, totalt 18 stycken. Övrig personal gjorde uppsittning i bussar.

Transporten från Strängnäs gick via Enköping till Stockholm. Medan stockholmstrafiken långsamt ökade i intensitet lastades stridsfordon och trupp av på den fyrfiliga infartsvägen under militärpolisens övervakning. Avlastningen tog cirka 40 minuter och innebar att samtliga stridsfordon tillsammans med sina skytte- respektive pionjärgupper kunde påbörja framryckningen genom ett sakta uppvaknande Stockholm och vara grupperade vid sextiden på morgonen. Vid grupperingsplatserna möttes kompanierna från P10 av Stockholms hemvärn. Efter avlösning övertog man ansvaret för respektive objekt.

Under dagen övades postering, patrullering och upprättande av checkpoints. Delar av stabs/granatkastarkompaniet hade av-

delats som figuranter i civil klädsel med armbindel föreställde allt från frågvisa medborgare och journalister till personer med onda avsikter.

Genomsök och rensning

Under dagen övades också genomsök och rensning av hus i Skogaholms gamla fabrik på Kungsholmen. Från bevakningsobjekten framryckte en pluton i taget till fabriken med en timmes mellanrum. Det innebar att stockholmarna med jämna mellanrum fick se stridsfordon 90, pansarbandvagn 302 och olika versioner av bandvagn 206 förflytta sig genom centrala city.

Övningen avslutades i Frihamnen klockan 22.00 med utvärdering och order för städning och lastning. Södermanlands regemente var åter i Strängnäs nästan ett dygn efter att larmet gått. Lärorikt för samtliga deltagare, troligtvis även för innevånarna i huvudstaden som fick se det flexibla insatsförsvaret som med kort varsel löste tilldelade uppgifter.

Cirka 500 man

Deltagande förband var enheter ur Mellersta Militärdistriktets stockholmsavdelning, Markstridsskolan från Borensberg samt Södermanlands regemente, Strängnäs.

Totalt deltog cirka 500 man, 14 stridsfordon 90, 10 pansarbandvagn 302 och 75 hjulfordon. Markstridsskolan deltog bland annat med Stridsträningsanläggning (STIA) som användes för uppföljningen av stridsfordonens agerande. ■

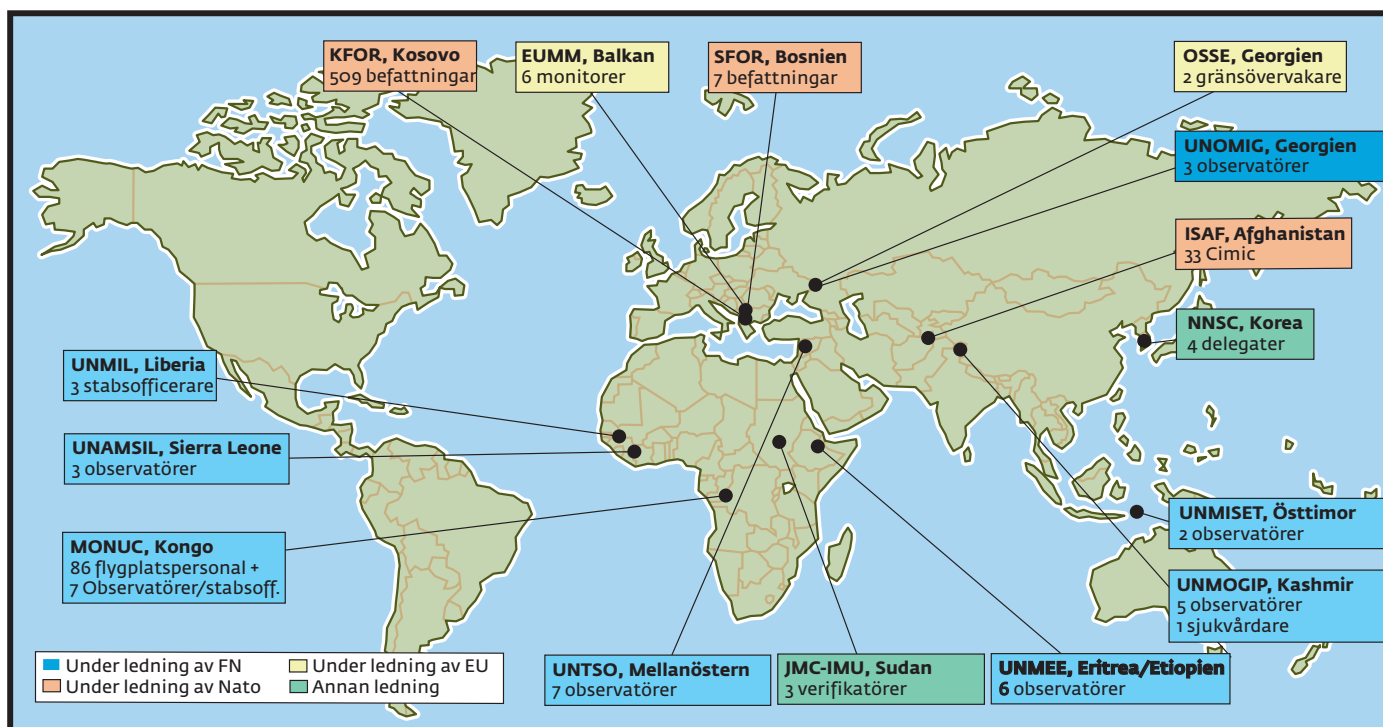
Sveriges deltagande i världen

Sedan 1948, med observatörsmissionen Untso i Mellanöstern, har cirka 90 000 svenskar deltagit i fredsmissioner utomlands. Totalt har cirka 2 000 kvinnor delta-

git i utlandsstyrkan.

I det forna Jugoslavien har det tjänstgjort cirka 20 000 svenskar, i Kongo 6 500, i Mellanöstern 20 000 och på Cypern 28000.

Idag deltar cirka 690 svenska soldater i fredsbevarande insatser utomlands, av dessa är 139 yrkesofficerare, 60 reservofficerare och 477 "civila". ■ (TT)

Grafiken visar var den svenska Försvarsmakten har personal som är ute på internationella uppdrag idag.

Ändrad beredskapstid sparar pengar

Försvarsmakten har hos regeringen gjort en hemställan om att få ändra beredskapstiden för två insatsförband. Besparingen beräknas redan under 2004 bli cirka 10 miljoner kronor.

Det är för artillerilokaliseringsradargruppen och en jägarpluton som överbefälhavaren gjort en hemställan hos regeringen. Begäran gäller en förändring av beredskapstiden för de två förbanden som är anmälda till EU:s militära styrkesregister. De är där angivna med en beredskapstid om 30 dagar och ska vara på plats i insatsområdet inom 60 dagar. I sin skrivelse begär ÖB

att den tiden förlängs till 90 dagar.

Ett tredje förband, en NBC-insatsstyrka, föreslås behålla 30 dagars beredskap för internationella insatser.

Grunden till den föreslagna beredskapsändringen är ekonomiska. För Försvarsmakten genomföra förändringarna innebär det en besparing på cirka 10 miljoner kronor redan under 2004. Beslutet bör fattas inom en månad för att besparingen ska bli möjlig.

NBC-insatsstyrkan ska vara insatsberedd från den 1 juli 2004, Artillerilokaliseringsradargruppen och jägarplutonen från den 1 januari 2005. ■

FOTO LASSE SJÖGREN/FB

Bland de förband Försvarsmakten anmält till EU:s militära styrkeregister ingår en jägarpluton.

FOTO SVEN-ÅKE HAGLUND/FBB

Kyligt samarbete

I slutet av februari samlades representanter för de norra militärdistrikten i Sverige, Finland och Norge till ett arktiskt seminarium i norra Finland. Seminariet var ännu ett steg i det fleråriga samarbete som bedrivits mellan nämnda länder avseende vinterkrigföring i subarktisk miljö. Vård för besöket var Jägarbrigaden i Sodankylä.

Totalt deltog ett femtiotal officerare. Sverige fanns representerat av I 19, F 4, F 21, MD N, MHS Ö, MSS och Amf 4. Strävan att samtliga försvarsgrenar skulle infinna sig in friades. Förutom Finland och Norge deltog även observatörer från Storbritannien och Estland.

Målet för seminariet var att utveckla förmågan att verka under svåra vinterförhållanden i en subarktisk miljö. På programmet stod bl a en presentation av varje nations grundläggande vinterutbildning, fälttester av materiel, utrustning och mat, renslakt samt olika förlägningsvarianter som t ex tunnel-, patrull-, grupp- och tropptält samt snöhyddor.

En reflektion från seminariet var att de nordiska länderna tänker och arbetar ungefär likadant men att Sverige kanske kommit något längre i utvecklingen av vinterförmåga, både vad gäller utrustning och personal.

I Sverige har Utvecklingsenhet Vinter på I19 i Boden ansvaret för att utveckla Försvarsmaktens förmåga till vinterkrigföring inom markstridsområdet. ■

☞ Läs mer på www.artreg.mil.se

Årets största ledningsövning

Månadsskiftet februari/mars genomfördes årets största ledningsövning, den taktiska stabsövningen TSÖ 04.

Med utgångspunkt från Enköping, där övningsledning var placerad vid S 1, fanns det deltagande förband på ytterligare tio platser från Halmstad i söder till Boden i norr.

TSÖ, uppföljaren till ASSÖ, var en så kallad distribuerad övning vilket innebär att man kopplade samman förband som i praktiken övade på egna övningsfält utspridda på 11 olika orter i Sverige.

Modellen med distribuerad övning är tänkt att i framtiden leda mot NBF-konceptet; det framtida nätverksbaserade försvaret.

– Huvudsyftet med TSÖ 04 var att träna ledning och öva stabsofficerarnas förmåga att stödja cheferna i divisionen och brigaderna i hans roll som chef, säger övningsledaren brigadgeneral Håkan Espmark, ATK. Precis som föregångaren ASSÖ handlade det om ett nära samarbete mellan Försvarsmakten och Försvarshögskolan. Mycket av förberedelserna och strategierna hade lagts upp av elever från skolan.

– För oss från Försvarshögskolan innebär övningen bland annat att vi får möjlighet att pröva och implementera doktriner och kon-

FOTO ULF K. RASK

Övningsledningen för TSÖ 04, från vänster, Lars-Olof Johansson, S 1, Lars Bergström, Försvarshögskolan och Håkan Espmark, Armétaktiska kommandot.

cept som bland annat utvecklats i vår forskning och utbildning, säger Lars Bergström, som var en av två biträdande övningsledare.

Förutom huvuddelen av arméförbanden deltog flygvapnet med enheter ur Helikopterflottiljen samt marinen med enheter ur Vaxholms amfibieregemente.

Övriga förband var A 9, I 19, Ing 2, K 4, Lv 6, P 4, P 18, S 1, Skyddscentrum samt Operativa insatsledningen. ■

Hedersutmärkelse till Försvarsmakten

Vid en prisceremoni i anknötning till konferensen NCW 04 erhöll den svenska Försvarsmakten en hedersutmärkelse för sitt arbetet med nätverksbaserat försvar.

Konferensen ägde rum i Washington DC och är en viktig mötesplats för de som arbetar inom det säkerhetspolitiska området.

Den svenska övergången från ett invasionförsvar till ett flexibelt insatsförsvar har sin motsvarighet i ett flertal andra länder.

Konferensen i Washington fokuserar just på problematiken i övergången till det nätverksbaserade försvaret. ■

FOTO ULF PETERSSON/FBB

Den svenska delegationen under ledning av generallöjtnant Johan Kihl mottar hedersutmärkelsen. Bakom Johan Kihl står, från vänster, kommandörkapten Rickard Nordenberg, överstelöjtnant Per Nilsson och överste Jan Petersson. Johan Kihl får priset av John Garstka från Office of Force Transformation.

Rekrytering pågår

Från och med första januari 2005 är Artilleriregementet redo med en artilleriradarenhet redo för internationella insatser. Det handlar om en ny insatsenhet med högteknologisk och modern materiel som i och med detta anmälts till EUs styrkeregister.

Just nu pågår rekrytering till de olika befattningarna. Totalt ska 16 befattningar bemannas. Exempel på befattningar är vagnchefer, systemtekniker, operatörer och bekämpningsassistenter.

Insatsenheten är avsedd för internationell krishantering inom ramen för svenskt deltagande i internationella insatser.

Styrkan är en resurs avsedd att temporärt

stödja förband vid förhöjt hot från granatkastar-, artilleri- eller raketartilleriförband. ■

☉ Läs mer på www.artreg.mil.se

FOTO: KJELL-ÅKE KARLSSON

Kapten Magnus Dahlström är utsedd till chef för den styrka som nu rekryteras.

Artreg värd för nordisk övning

För första gången genomförs en nordisk bekämpningsövning med skarp skjutning. Övningen, som genomförs den 3-7 maj på Villingsbergs skjutfält, är ett led i att utveckla förmåga att genomföra indirekt bekämpning på taktisk nivå med multinationella bekämpningsenheter. En analysgrupp kommer att utvärdera övningen för att kunna sammanställa erfarenheter och utveckla gemensamma metoder för framtiden. Fokus är tekniska metodövningar, och skjutningar med olika bekämpningssystem. ■

☉ Läs mer på www.artreg.mil.se

FOTO: ULF PETERSSON/FBB

Så tycker soldaterna

Försvarsmakten har genomfört en attitydundersökning bland de värnpliktiga som ryckte ut under perioden oktober 2002 - september 2003. Syftet med undersökningen är framför allt att ge Försvarsmakten en övergripande bild av hur de värnpliktiga uppfattar sin utbildning, ledarskapet och sin värnpliktstid.

FOTO: SVEN-ÅKE HAGLUND/FBB

Det finns dock områden som stödjer den rapport Värnpliktsrådets lade fram i höstas och det är fortfarande vanligt förekommande att värnpliktiga känner sig kränkta eller illa behandlade.

Arbetet fortsätter nu med mer djupgående analyser av de undersökningsresultat, både positiva och negativa, som Försvarsmakten finner intressanta att utreda. Man kommer också att titta på om det finns förband och enheter som avviker markant från det sammantagna resultatet.

Frågan om kränkningar behandlades vid ett möte med försvarets högre chefer före jul dit även Värnpliktsrådet bjöds in att delta. Detta kommer att följas upp på ett nytt möte under 2004. Dessutom har ett antal uppdrag gått ut, bland annat till Försvarsmaktens förband, skolor och centra som fått i uppgift att se över lokala handlingsplaner. Militärhögskolan i Halmstad ska se över officersrollen och Försvarshögskolan ska utreda om några förändringar måste till i Försvarsmaktens ledarskapsutbildning. Undersökningen ska genomföras årligen. ■

Den allmänna värnpliktens förankring hos de värnpliktiga har också undersökts. Enligt Pliktverket har 12251 värnpliktiga ryckt ut under perioden. Av dessa har 78,6 procent (9625 personer) svarat. Resultatet har nu sammanställts av Försvarsmakten i samarbete med forskare från Försvarshögskolan.

Resultaten är inte entydiga och det är svårt att dra några långtgående slutsatser. Den totala bilden av enkäten är positiv, bland annat när det gäller de värnpliktigas förtroende för andra värnpliktiga, befäl, utbildning, säkerhet, utrustning och organisation.

Stridsfordon 90 till Danmark

Sju danska officerare utbildar sig på Stridsfordon 9040 på Markstridsskolan i Skövde. Utbildningen är ett led på samarbetet mellan Sverige och Danmark och kan leda till att det danska försvaret köper eller hyr de svenska stridsfordonen.

Stridsfordon 9040 är ett av världens modernaste stridsfordon och används av det svenska, norska, schweiziska och finska försvaret. Under 2003 lånades ett Stridsfordon 90 ut till Danmark under åtta månader.

De officerare som nu utbildas i Sverige kommer att bli instruktörer på vagnen. ■

☉ Läs mer på www.artreg.mil.se

Statistik LA01

Det förband, LA 01, som i dagarna lämnar Sverige för sex månaders utlandstjänstgöring i Liberia består av 231 personer. Medelåldern i förbandet är 28 år och ungefär hälften är veteraner från tidigare missioner. Sex kvinnor ingår i förbandet.

Personalen är uppdelad på ett mekaniserat skyttekompani med Stridsfordon 90 (172 personer), stödenhet med stabs- och underhållsfunktioner (54 personer) och fem stabs-officerare som ska ingå i den irländska bataljonsledningen. ■

"Det absolut viktigaste för marinen under 2004 är att vi genomför en bra utbildnings- och förbandsverksamhet."

Viktiga framtidsfrågor för marinen

Hur ser du på det förslag till grundorganisation som Försvarsmakten lämnat inför försvarsbeslutet? Vilka prioriteringar har du sett som viktigast för marinen?

– Det väsentliga i förslaget är att vi får en modell med såväl en huvudbas som en sidobas. Detta är en viktig förutsättning, både operativt och ur produktionssynpunkt, för att kunna bedriva vår verksamhet. I ett av basområdena är det min förhoppning att amfibiefunktionen kan vara samordnad med sjöstridsförbanden. I det andra basområdet finns kanske inte alla marina förmågor samtidigt men sjöstridsförbanden ska kunna förtöja under lång tid och ha tillgång till det dagliga stöd de behöver. Huvuddelen av den marina logistiken bör vara koncentrerad till huvudbasen. Utifrån det lagda förslaget ser jag en möjlighet att utveckla rationaliteten i marinens grundorganisation ytterligare.

Stora förändringar är alltid krävande för medarbetarna i en organisation. Hur motiverar du personalen i marinen?

– Det är oerhört krävande att befinna sig i en organisation i kraftig förändring samtidigt som man ska lösa sina dagliga uppgifter. Precis som alla andra är jag frustrerad av att jobba i det "sluttande planet" där Försvarsmakten befunnit sig en lång tid nu. Jag tror och hoppas att beslutet ger ett bra avstamp för en positiv utveckling av Försvarsmakten.

Vi kan och måste klara av att anpassa oss i en föränderlig omvärld där de krav som ställs på oss förändras över tiden. Vi ska också vara medvetna om att förändringen leder till nya och spännande uppgifter för marinen. Liksom vid förra försvarsbeslutet handlar det inte om att vi lägger ner dåliga verksamheter. Tvärtom är det väl fungerande verksamheter som kanske måste avvecklas på grund av de förändrade uppgifter och de ekonomiska ramar som anvisas. Det vi kan och skall göra är att se till att de verksamheter som blir kvar får en chans att utvecklas långsiktigt.

Vad är viktigast för marinen under 2004?

– Det absolut viktigaste för marinen under 2004 är att vi genomför en bra utbildnings- och förbandsverksamhet. Även om vi tvingas reducera ambitionsnivån när det gäller övningsverksamheten på grund av det statsfinansiella läget så ska vi inte ge avkall på kvalitén i det vi genomför. I den kommande diskussionen, internt och i media, rörande insats- och grundorganisationen är det oerhört viktigt att vi inte får en intern debatt där olika verksamheter, i stället för att framhålla egna fördelar och styrkor, pekar på andras påstådda nackdelar och svagheter. I arbetet inför försvarsbeslutet ska vi lyfta fram och utveckla argumenten för de marina systemen. Ett par milstolpar under året är firandet av Ubåtsvapnet 100 år med höjdpunkter i Karlskrona i maj och i Stockholm i augusti, samt övningen Sammarin på Ostkusten i augusti. ■

Visby visar vägen | Två korvetter klara **42**
Vinterstrid i hård miljö | Besök på Amf 1 **44**
Världshaven väntar | Internationellt **46**
I korthet | Notiser **48**

Fackredaktörer
Rick Forsling
rick.forsling@hkv.mil.se
08 - 788 88 32

Sjö

Visby visar vägen

Med korvetterna i Visbyklassen har Sverige tagit steget in i en ny dimension när det gäller marin förmåga. Vid provturskommandot i Karlskrona ligger nu två nya fartyg, HMS Visby och HMS Helsingborg, redo att fortsätta utvecklingen.

AV **RICK FORSLING**

Att synas eller inte synas, det är valet för en fartygschef ombord på en korvett i Visbyklassen. Utifrån aktuellt uppdrag, från fredsbevarande insatser till stridshandlingar, väljer fartygschefen om korvetten ska exponera sig i avskräckande syfte eller agera dolt, snabbt och utan förvarning. Möjligheten att utnyttja så kallad stealthteknik, det vill säga smygteknik, är dock bara en del i konceptet.

– Det stora operativa steget med korvetterna i Visbyklassen är att de är multi-purpose, de kan samtidigt användas för en rad olika funktioner, säger kommandörkapten Peter Isakson som är chef för det provturskommando som har huvudansvaret för att fasa in det nya fartygssystemet i marinen.

Alla uppgifter

Som fartyg, eller plattform som det kallas i tekniskt tal, kan Visbykorvetterna lösa alla de uppgifter som det tidigare nästan krävdes en samlad flotta för. På listan över förmågor finns luftförsvar, ytstrid, ubåtsjakt, minröjning och ledning. Nytt i konceptet är att korvetterna dessutom ska kunna ha med en helikopter ombord.

– Med sina komplexa system och förmåga att verka i flera dimensioner, samtidigt eller vid olika tillfällen, kan

FOTO: PETER NILSSON/KOCKUMS AB

Bryggan är den enda plats ombord med utsikt.

Visbykorvetterna användas för att lösa uppgifter inom hela konfliktskalan, säger Peter Isakson.

Det innebär allt från förmåga till väpnad strid till insatser vid fredsframtvängande eller fredsbevarande insatser. I de senare fallen kan det handla om uppgifter som skydd av sjöfart, eskorter och upprätthållanden av embargo. Tack vare sina system för omvärldsuppfattning är fartygen också mycket lämpade för bland annat underrättelseinhämtning.

– Visbykorvetterna har väckt ett stort internationellt intresse, säger Peter Isakson.

Dagens två korvetter kommer att fram till 2008 få sällskap av ytterligare tre systerfartyg. Det är dock inte enbart en fråga om att bygga flera fartyg, vid provturskommandot pågår hela tiden en utvärdering och en utveckling av konceptet. Det är ett utmanande arbete som ställer stora krav på förmågan hos medarbetarna att tänka i nya banor och vara öppna för nya lösningar. Örlogskapten Håkan Nilsson är ny fartygschef på HMS Visby.

Skrov i kolfiber

– Att arbeta med ett fartyg som med omedelbart verkan kan växla uppgift innebär ett helt nytt tankesätt. Det kräver bland annat att de officerare som kanske tidigare var specialister inom olika områden på olika fartygssystem också blir mer multi-purpose, säger han.

Eftersom besättning är relativt liten krävs mer generella kunskaper hos samtliga ombord. Under en vakt kan det handla om att vara signalman men på nästa är det tvunget ge sig i kast med uppgifter inom ubåtsjakt. En framtida besättning på en korvett kommer att bestå av 25 yrkesofficerare och 16 värnpliktiga.

Även om de kanske största omvälvningarna återfinns i mjukvaran och de operativa och taktiska möjligheterna står det redan vid första anblicken klart att det handlar om en ny typ av fartyg. Med sitt specialutformade skrov i kolfiber och den mjukt grå färgskalan liknar korvetten mer än kuliss eller en dataanimation än ett verkligt fartyg.

FOTO: RICK FORSLING/FBB

Håkan Nilsson och Peter Isakson arbetar med Visby.

Kolfiberskrovet är en förutsättning för konceptet. Med kolfiberskrovet är deplacementet 650 ton, i stål hade motsvarande vikt närmast sig nästan det dubbla. En större vikt hade i sin tur inneburit krav på till exempel större maskiner. Den nuvarande utformningen är också optimal för driften med vattenjet. Miljön ombord är mycket speciell. Den enda plats där det finns ventiler att se ut igenom är på bryggan. I övrigt är det mer en känsla av att befinns sig ombord på en ubåt än på ett ytstridsfartyg.

– Standarden på utrustning och möblering är mycket bra samtidigt som den är traditionell och funktionell, säger Håkan Nilsson.

Uttalad säkerhet

Det märks att såväl han som Peter Isakson har ett mycket gott förtroende för det nya korvettsystemet. Inte minst när de med uttalad säkerhet talar om att våga vänta och våga "skjuta som nummer två". Tidigare har det varit av avgörande vikt att förekomma sin motståndare. Med de system som finns ombord på Visbykorvetterna går det att avvakta till dess den andra parten inlett aggressionen.

– Det är en oerhörd fördel, inte minst vid internationella insatser där reglerna kanske föreskriver att vi inte ska agera med vapen om vi inte själva blir angripna, säger Peter Isakson. ■

Vinterstrid i hård miljö

Andreas Holgersson tycker att han har hamnat rätt. Som amfibiesoldat har han precis påbörjat sin specialistutbildning vid Amf 1 i Vaxholm.

AV **RICK FORSLING**

Marinen verkar i en miljö som omfattar såväl öppet hav som de mångfacetterade miljöer där land och vatten möts. Till havs är det Flottan som för den svenska flaggan. I det senare fallet är det Amfibiekåren som svarar upp. Det som en gång var det svenska Kustartilleriet har idag omvandlats till en amfibiekår redo att verka såväl i svensk skärgård som i skiftande scenarion vid internationella insatser.

Väddö skjutfält den 21 januari 2004. Den iskalla vinden som slår rakt in från öppet hav får ögonen att tåras. Trots det levererar linjen av soldater träff efter träff i målet med granater från automatkarbinens granattillsats. Grupperna avlöser varandra på skjutvallen och den vita snön färgas snabbt orange från pulvret i övningsgranaterna. Några hundra meter bort övar en annan enhet skjutning med KSP 90. Även här med ansiktet vänt mot havet och med bara ett tunt liggunderlag mellan kropp och mark. Strax bakom skjutvallen brinner dock en brasa där det går att värma sig mellan skjutpassen.

– Vintern i Norrlands inland i alla ära, men frågan är om inte kustmiljön hör till de hårdaste när det gäller vinterstrid, säger major Robert Tolf som är ställföreträdande chef vid första grundutbildningsbataljonen vid Vaxholms amfibieregemente, Amf 1.

Mycket energi

Havsvinden är rå och skoningslös och möjligheterna att gräva ner sig i skydd är i stort sett obefintliga på de karga och steniga skärgårdsöarna. Även om det är en miljö som ställer hårda krav på materiel så ställs ännu högre på personalen. Att agera i kyla kräver mycket energi och ställer också ökade krav på uppmärksamhet när det gäller det egna och kollegernas tillstånd.

De soldater som just nu utbildas är gruppbefäl och plutonsbefäl vid ett amfibieskyttekompani. De avslutade sin grund-

läggande soldatutbildning strax före jul och har precis börjat öva sina respektive specialistbefattningar som granatkastarskytt eller KSP-skytt. En av dem är Andreas Holgersson.

– Det är en rolig utmaning att komma igång med den här utbildningen.

Under grundutbildningen kändes det mer som ett allmänt träningsläger men i och med att vi sätter igång specialistutbildningen ökar också motivationen, säger han.

Det var först vid mönstringen som han fick upp ögonen för att det fanns något som hette amfibieförband. Idag är han tacksam för mönstringsförrättarens förslag till placering.

Hög motivation

– Den utbildning och de uppgifter som vi hittills fått är mycket bra, säger Andreas Holgersson.

Motivationen är genomgående hög hos de soldater som tjänstgör vid amfibieförbanden. Amf 1 arbetar ständigt med att minska avgångarna vilka ofta beror på att soldaten får problem med gamla skador under den tuffa utbildningen.

– Tyvärr har många som söker hit en så stark ambition och vilja att vissa som kanske dras med gamla skador döljer detta vid mönstringen, något som kan straffa sig senare, säger major Göran Olsson som leder utbildningen på Väddö skjutfält.

Aktiviteten vid Amf 1 är hög. Just nu

ligger antalet värnpliktiga som utbildas på cirka 800. Det är en markant ökning från de 250 värnpliktiga som utbildades förra året. Då hade dock förbandet huvudansvaret för den svenska bataljonen i Kosovo, vilket medförde en lägre ambitionsnivå då det gällde antalet värnpliktiga hemma.

Bästa effekt

Efter att organisationen för värnpliktiga inom amfibieförbanden setts över och utvärderats har man idag hittat fram till en bra modell, anser Robert Tolf:

– Soldaten placeras direkt vid inryckning i sitt förband i den ordinarie insatsstrukturen, säger han.

Utbildningen av amfibiesoldater sker på två platser. Förutom i Vaxholm sker den vid Amf 4 i Göteborg. För att nå bästa möjliga effekt av utbildningen sker en ständig dialog mellan de två förbanden. Dessutom genomför de årligen en gemensam bataljonsövning. Det är stor bredd på de befattningar som finns inom amfibiekårens organisation. Många av dem ställer krav på hög teknisk kompetens hos de värnpliktiga befattningshavarna.

– I princip är amfibieförbanden en försvarsmakt i miniatyr med alla funktioner utom flygvapen, säger Robert Tolf.

Årlig övning

Vid marinens stora årliga övning "Sammarin" ges dessutom en möjlighet för amfibieförbanden att öva tillsammans med fartygsförbanden från Flottan.

Ett gemensamt koncept för internationella insatser mellan marinens olika delar är ett prioriterat mål. Inom Amfibiekåren pågår arbetet för att bli ett så kallat registerförband som anmäls som redo för internationella insatser.

– Det primära utbildningsmålet är dock hela tiden förmågan till väpnad strid. Då kan förbanden i alla lägen genomföra uppdrag i en lägre konfliktnivå men har förmåga att eskalera, säger Robert Tolf. ■

Utbildningen av amfibiesoldater sker på två platser. Förutom i Vaxholm är det vid Amf 4 i Göteborg.

FOTO: RICK FORSLING/FBB

Världshaven väntar

Fredrik Utterström.

De klassiska sjöslagens tid är sedan länge förbi. För marinen har det i modern tid i stället handlat om att värna den svenska kusten och övervaka det svenska territorialvattnet. I praktiken har det inneburit att lösa skarpa uppgifter dygnet runt,

året om. Nu är det dags att ta med sig den kompetens som byggts upp i svenska vatten ut på världshaven. Fyra marina insatsförband står idag redo att lösa internationella uppgifter.

AV **RICK FORSLING**

- **Det finns ett stort** intresse för det svenska konceptet som på engelska kallas "Maritime Security in Extreme Littoral Waters", det vill säga där en insatsstyrka från marinen tar kontroll över ett kustnära område på, över och under ytan. Konceptet bygger på samordning mellan marina förband, säger överstelöjtnant Stefan Palmkvist som är chef för inspektions- och utbildningssektionen vid marinavdelningen på Hökvarteret.

Tre marina förband finns idag anmälda till det styrkeregister dit olika nationer anmäler förband som är redo för internationella fredsinsatser inom ramen för EU, FN eller Nato.

De svenska bidragen är ett korvettförband, ett ubåtsförband och ett förband för minröjning. Dessutom finns ett marint underhållsförband som står redo att rycka ut och svara för det underhåll som är nödvändigt vid en insats.

- Vår koncept bygger i grunden inte på att vi ska skicka ut till exempel en enskild

FOTO: HÅKAN NYSTRÖM/FBB

FOTO: LENNART ANDERSSON/FBB

Ubåtar och korvetter ingår i de förband som är redo för internationella insatser. Förbanden ska kunna verka såväl gemensamt som individuellt.

”Det finns ett klart och uttalat intresse för den kompetens som vi kan bidra med.”

korvett, i stället handlar det om att förbanden gemensamt ska kunna garantera kontroll och framgång vid en insats i ett kustområde. Tas någon del bort fungerar konceptet sämre, säger Stefan Palmkvist.

Han konstaterar att det är en relativt specifik svensk förmåga som ytterligare kan förstärkas genom att den kompetens som finns vid amfibieförbanden tillförs. Först då kan maximal effekt nås i denna typ av insats.

Enskilda bidrag

En rad gemensamma övningar har därför genomförts. Förbanden har dock även förmåga att fungera som enskilda svenska bidrag i en multinationellt samansatt operation. HMS Halland har utgjort det första svenska ubåtsförbandet, IUB01, som anmälts till styrkeregistret. Förbandet har precis avlösts av efterföljaren IUB02. Örlogskapten Fredrik Utterström, som är fartygschef på HMS Halland, kan peka på ett antal förändringar som bygger på de erfarenheter som vunnits av besättningen vid IUB01:

– I stället för en besättning som står i beredskap i ett år satsar vi nu på dubbla besättningar som svarar för två sexmånadersperioder var under två år, berättar han.

Av en besättning utgör 20 personer anställda officerare och 10 personer är frivilligt anställda före detta värnpliktiga. Bland de senare återfinns bland annat sonarbefäl, motortekniker, torpedtekniker, teletekniker, radiomän och kockar.

– Många av dem som har ingått i besättningen på Halland under den här perioden

har jag tidigare haft som värnpliktiga. Att få arbeta med dem igen har varit en extra bonus, säger Fredrik Utterström.

De internationella uppdrag som kan bli aktuella sträcker sig över hela skalan från fredbevarande till fredsframtvängande. Ubåtar har kapacitet att lösa ett brett spektrum av uppgifter inom ramen för en internationell fredsinsats. Underrättelseinhämtning, spaning och havsövervakning hör till dessa.

Det senare kan också innefatta att hålla koll på försök att smuggla till exempel människor och vapen in eller ur ett område.

– Ubåten kan också användas för olika specialföretag som att sätta iland eller hämta upp egna soldater, berättar Fredrik Utterström.

I de flesta vatten

HMS Halland ingår i serien av ubåtar typ Gotland. Tillsammans med systerfartygen HMS Uppland och HMS Gotland är hon moderniserad för att kunna operera i de flesta typer av vatten. Bland annat har luft- och kylsystem anpassats för att kunna fungera i tropiska vatten. Ubåtsförbandet har övat gemensamma insatser tillsammans med det övriga marina registerförbanden. Men det är också möjligt att en enskild svensk ubåt kan komma att ingå i någon form av multinationellt koncept, konstaterar Fredrik Utterström.

– Det finns ett klart och uttalat intresse för den kompetens som vi kan bidra med, säger han. ■

Sjöatlas klar i april

Nu kommer ett komplement till Försvarets vägatlas. I april utges för första gången en sjöatlas. Den innehåller samtliga Sveriges allmänna sjökort i förminskat format.

Sjökorten är inte avsedda att utnyttjas för navigering men kan användas vid dialoger och planeringsarbete. Den innehåller även vissa landkartor och garnisonskartor över de marina intresseområdena.

Försvarets båda atlaser säljs endast inom Försvarsmakten och till närstående myndigheter.

Belönade insatser

Två personer har i år tilldelats penningbelöningar ur Gåsefjärdsfonden.

Forskningsingenjör Hans-Göran Nygren, vid Försvarets forskningsinstitut, FOI, får 40 000 kronor för att han på ett mycket betydande sätt bidragit till utvecklingen av elektrosensorer för mätning av lågfrekventa elektriska fält i havsvatten.

Löjtnat Per-Göran Andersson får 40 000 kronor för att han på ett mycket betydande sätt självant drivit fram den nu operativa modifieringen av torpedtub M/85 för lätta torpeder.

Lästips Bismarck

Kampen om Atlanten
Norstedts

Sänkningen av slagskeppet Bismarck är en av de mest dramatiska händelserna under andra världskriget. Skildringen av den dramatiska jakten på Bismarck bygger på berättelser från de överlevande och på den allra senaste militärhistoriska forskningen och inleds med en grundläggande redogörelse för den marina utvecklingen från 1871 till de stora slagskippers era.

FOTO: INGEMAR ELOFSSON/FBB

Marinens specialutbildade röjdykargrupp har bistått polis och kustbevakning med eftersökning av vapnet från mordet i Knutby. Tisdagen den 17 februari hittade gruppen vapnet vid på ett angivet ställe vid Ölandsbron. Stöd till övriga delar av samhället vid eftersökning och identifiering av föremål under vattenytan är en av uppgifterna för gruppen. Gruppen har också som uppgift att lokalisera och ta hand om min- och ammunitionseffekter såväl i vatten som på land.

Marinens dykare hittade vapnet

Bok om utlandsresor

Oförtrutet har HMS Carlskrona under tjugo års tid stävat ut på världshaven för att utbilda marinens blivande officerare i den örlogstjänst som idag ställer allt högre krav på internationella erfarenheter. Nu finns boken om HMS Carlskrona i tryck. Berättelserna i boken visar att fartyget med sin besättning även verkar som en flytande ambassadör för Sverige. Boken redovisar inledningsvis fartygets ankomst och konstruktion. Huvudämnet i boken är alla berättelser om genomförda expeditioner, där varje fartygschef berättar om sin expedition. Läsaren får också ta del av den pågående moderniseringen och även en del om de örlogstraditioner som berör fartygets verksamhet. Gustav Fransén, fartygschef på

HMS Carlskrona 1983 och 1991/92, är tillsammans med Björn Borg redaktör för boken. Carlskronaboken ges ut av Mediablocket AB. Priset är 198 kronor.

FOTO: INGEMAR ELOFSSON/FBB

HMS Carlskrona kastar loss

I ett gråkallt och blåsigt väder kastade HMS Carlskrona loss från mobiliseringskajen i Örlogshamnen i Karlskrona den 17 februari. Årets utbildningsexpedition beräknas pågå till och med den 4 juni. Hamnar i följande länder kommer att besökas, Bahamas, Brasilien, Jamaica, Mexiko, Panama, Portugal, Senegal, Trinidad Tobago och USA.

Följ fartygets resa på:

www.4minkriflj.mil.se

Lemur i skärgården

FOTO: AMF 4

Lemur kan bestyckas med en rad olika vapen.

Nya uppgifter ställer nya krav. Vid Vaxholms amfibieregemente, Amf 1, pågår ett löpande utvecklingsarbete av såväl taktik som materiel. Nyligen avslutades en så kallad industristudie av systemet Lemur på Amfibiekårens stridsbåtar.

Trots att stridsbåtarna är ett relativt nytt system pågår en ständig utveckling och förbättring av dem. För att kunna ge ett skydd vid till exempel internationella insatser förstärktes det ballistiska skyddet mot finkaliberammunition för ett par år sedan på stridsbåt 90 HS.

– Det gav en betydligt förbättrad säkerhet för den personal som befinner sig inne i båten. Kvar på däck hade vi dock fortfarande skytten, säger major Mårten Karlsson som arbetar med planering och materielutveckling vid Amf 1.

Det var långt ifrån någon avundsvärd position. Att befinna sig på däck på en stridsbåt som rusar fram i en kylig skärgårdsmiljö och samtidigt hantera en tung kulspruta är en tuff uppgift även för den mest hårdhudade amfibiesoldat. Två alternativa lösningar stod till buds. Antigen att klä in skytten på däck med ett ballistiskt skyddsmateriel eller ta ner skytten i båtens transportutrymme och bara lämna vapensystemet kvar på däck. Lemur är ett alternativ som möjliggör det senare.

Framför en manöverplats med bildskärm inne i båten styr skytten Lemursystemet upp på däck. Systemet kan bland annat bära olika understödsvapen, målfölja och bekämpa mål

såväl i dager som mörker samt utnyttjas som eldledningsinstrument för att leda indirekt eld med understödjande förband exempelvis artilleri. I systemet ingår laseravståndsmätare, dag- och nattkamera samt ett gyro som stabiliserar vid eldgivning under gång. Bestyckning kan ske med såväl tung kulspruta och granatspruta som andra typer av vapen med en kaliber upp till 30 millimeter.

Möjligheten till precisionsskjutning ökar markant med Lemur. Som extra bonus kan systemets kapacitet för värmesökning dessutom användas för sök och räddning till havs även under förhållanden med mörker och dålig sikt.

–Ett viktigt mål för amfibieförbanden är att öka den taktiska rörligheten genom att kunna utnyttja alla vapensystem, som kulspruta, granatkastare och robot, med våra båtar som plattform, säger Mårten Karlsson.

De inledande försöken som genomförts under hösten och tidig vinter, betecknar han som klart positiva. Nu ska studien utvärderas ytterligare innan ett beslut om att gå vidare eventuellt kan tas. Kombinationen stridsbåt och Lemur har dock redan väckt ett internationellt intresse. Brasiliens armé kommer inom kort att prova systemet. ■

Ett år som minister

Försvarsminister Leni Björklund på Swedint i Södertälje där hon möter personalen i FK 01 inför avresan till Kongo.

FOTO: PETER LIANDER/FBB

Insats & Försvar träffade försvarsminister Leni Björklund för ett samtal om försvarsbeslutet, Försvarsmaktens framtida uppgifter och rollfördelningen mellan försvarsdepartementet och myndigheten Försvarsmakten.

AV **ULF PETERSSON**

Det är drygt ett år sedan Sverige fick sin första kvinnliga försvarsminister. I november 2002 tillträdde det tidigare landstingsrådet i Stockholm och senare ordföranden i Svenska kyrkan ämbetet som minister över landets största myndighet.

Från konferensrummet utanför ministerns tjänsterum ges en vykortstränn bild över landets maktcentrum klätt i vinterskrud. Arvfurstens palats som rymmer utrikesdepartementet ligger som närmaste granne på höger sida. Till vänster ligger kungliga Operan och rakt fram, efter att blicken passerar riksdagshuset på Helgeandsholmen tronar kungliga slottet med Lejonbacken i förgrunden.

Med drygt ett år i tjänst blir inledningsfrågan om bilden av Försvarsmakten har förändrats – och hur den bilden ser ut.

– I stort överensstämmer min bild idag med den jag hade då. Jag har alltid varit en nyfiken medborgare och försöker hålla mig informerad. Idag har jag naturligtvis en betydligt större insikt och jag ser den betydelse som försvaret har i det övriga samhället. Det gäller såväl historiskt som idag, säger Leni Björklund.

Gagnar det civila

Tydligt blir detta i materielbeställningarna Försvarsmakten lägger hos industrin. Det har gett möjlighet för ingenjörskonsten att utvecklas och senare i kedjan den industriella sektorn. Ett av exemplen där det civila samhället har gagnats av de militära behoven är inom kommunikationstekniken.

– Det är bland annat min uppgift som minister att visa hur det svenska försvaret har bidragit till landets tillväxt. Därmed inte sagt att den civila nyttan ska styra materielbeställningarna. Här är det primärt Försvarsmaktens behov som man ska ta hänsyn till, säger Leni Björklund.

Rollfördelningen mellan riksdag och regering, departement och myndighet är tydligt reglerat. I korthet lämnar regeringen förslag till riksdagen som fattar beslut. Beslutet blir en skrivelse till regeringen och

”...jag ser den betydelse som försvaret har i det övriga samhället.”

departementen ser till att dessa verkställs. Departementet styr verksamheten i myndigheterna genom regleringsbrev och där finns också krav ställda på återrapportering. Det är inte försvarsministern som fattar besluten, det gör regeringen kollektivt.

– Jag får inte styra och ställa i alla delar av myndighetsutövningen, men det händer hela tiden saker under resans gång som kräver en fortlöpande dialog. Försvarsmakten genomgår en stor modernisering samtidigt som mycket sker i omvärlden. Allt detta påverkar naturligtvis, säger Leni Björklund.

På departementet

Försvarsmaktens stora ominriktningsprocess från invasionsförsvar till insatsförsvar och förberedelserna inför höstens försvarsbeslut, påverkar i högsta grad ministerns arbetsdag för närvarande. Många officiella besök i andra länder klarades av under hösten, för att hon under våren ska finnas till hands på departementet. Försvarsmakten har för bara någon vecka sedan lämnat sitt försvarsbeslutsunderlag till departementet.

Vad är det då för hänsyn som måste tas inför ett försvarsbeslut som kommer att styra landets försvar de närmaste tre åren?

– I grunden måste det ligga en ordentlig säkerhetspolitisk analys. Utifrån den analysen kommer vi fram till vilka behov vi har idag. Det gäller både förmågan att bevara den nationella integriteten och genomföra internationella insatser. Mot dagens behov måste vi ställa investeringarna för framtiden, i form av bland annat forskning och teknikutveckling. Det är en viktig avvägning som ska göras.

– Sedan kommer andra aspekter in som vad våra materielbeställningar betyder för sysselsättning och industri. Vi måste också ta regionalpolitiska aspekter med i övervägandet, hela landet ska utvecklas.

Civil ledning

Om man ska se tio år framåt i tiden så ser Leni Björklund inga avgörande skillnader i uppgifter för Försvarsmakten mot idag. Vi löser internationella FN-åtaganden och vi kommer att ha en stor samlad erfarenhet av konfliktlösning internationellt. I frågan om Försvarsmakten även kan tilldelas uppgiften till skydd mot storskalig terrorism är Leni Björklund tydlig.

– Det ska vara det civila samhället som löser den uppgiften i fredstid. Det finns materiel och kompetens i Försvarsmakten som kan tas i anspråk, men det ska vara en klar rollfördelning. Det civila samhället ska leda den typen av operationer, säger Leni Björklund, som förespråkar att polis och militär samövar för att ha beredskap att kunna lösa uppgifter gemensamt.

Värnplikten basen

Det är inte aktuellt att överge värnplikten. Vilken nivå numerärt som gäller är inte möjligt att säga, det är behovet som får styra. Men plikten som instrument blir kvar, om Leni Björklund får bestämma.

– Försvarsmakten måste ha tillgång till de bästa i urvalet och det kan också i framtiden finnas ett behov av handlingsfrihet genom att variera soldatvolymen, säger Leni Björklund.

Men försvarsministern vill ha en reformerad värnplikt. En värnplikt som har ett civilt meritvärde och där de som blir uttagna känner att de gör något betydelsefullt. När det gäller kontrakterade soldater intar ministern en pragmatisk hållning.

– Det kan hända att vi behöver någon form av kontrakt när det gäller internationell verksamhet, men det är något som den värnpliktige naturligtvis får välja själv. ■

Kompanichef i Liberia

Riksdagsbeslutet klubbades en blåsig onsdag i februari. Regeringsbeslutet följde dagen efter, och för 231 personer från Norrbotten till Skåne, från Värmland till Roslagen innebar beskedet ett definitivt klartecken: nu bär det av till Afrika

AV ADAM FOLCKER

FOTO ANDREAS KARLSSON (FBB)

Den svenska Liberiastyrkan, som fått beteckningen LA01, består av 231 soldater rekryterade ur arméns insatsbataljon IA03 som utbildades och ställdes i beredskap i fjol. Efter mobilisering och en så kallad missionsutbildning i Strängnäs i januari-februari avreste en förtrupp om 50 personer 25 februari, följt av huvudstyrkan i mitten av mars.

Patrik Jarenius har erfarenhet från två tidigare så kallade "noll-ettor", det vill säga första-missioner, till Bosnien, BA01, respektive Kosovo, KS01. Han har också varit nere på en rekognosceringsresa till Liberia och kan jämföra lite redan före avfärden:

– Afrika är annorlunda, väldigt annorlunda. Dessutom blir det en lite ny roll. Svenska soldater har oftast haft ett områdesansvar tidigare. Nu blir vi larmstyrka, och jag ser som chef två farhågor med det; dels att vi kan bli sittande på "campen" med för lite att göra, dels att när vi väl sänds ut så blir det till ett ställe där det redan hettat till.

Dessa farhågor är dock inget som fått major Jarenius att tveka att sätta sig på flyget till Liberia:

– Jag är officer och internationella insatser är en av Försvarsmaktens huvuduppgifter. För mig är detta en dag på jobbet. Gillar man inte det kan jag bara säga: byt jobb.

LA01:s "camp" ligger intill irländarnas förläggning på en halvö i den norra utkan- ten av huvudstaden Monrovia. Svenskarna ingår i den irländska bataljonen FN-styrkan United Nations Mission in Liberia, UNMIL. Det svenska kompaniets huvuduppgift blir att vara FN-befälhavarens reserv- och snabbinsatsstyrka (Quick Reaction Force). Det innebär att förbandet med kort varsel ska kunna sättas in var helst i Liberia där det bedöms nödvändigt.

– Vi beräknar att vara operativa ungefär två veckor efter att vi kommit ned. Det skulle kunna gå snabbare, men det är främst kopplat till klimatet, erfarenheterna visar att det tar en till två veckor för kroppen att akklimatisera sig i värmen.

Vår och sommar i Liberia innebär varmt, fuktigt och molnigt. Medeltemperaturen ligger strax över 25 grader och det faller i genomsnitt fem meter regn mellan mars och juli varje år.

Avväpna rebeller

LA01:s uppdrag är att bidra till att skapa fred i ett land som härjats av inbördeskrig så länge de flesta av dess unga invånare kan minnas. Många barn har värvats till någon av rebellstyrkorna, och ett av syftena med FN-insatsen är just att avväpna före detta gerillasoldater och återföra dem till ett normalt liv igen.

Major Patrik Jarenius är kompanichef för den svenska FN-styrkan i Liberia. Bilden är tagen på Arlanda inför avresan den 25 februari.

- Barnsoldater är ett faktum där nere. Att vi kan ställas inför detta är något vi har diskuterat mycket. Ett barn med vapen är lika farligt som en vuxen med vapen. Vår inställning är att inte i onödan höja våldsnivån utan att försöka prata med folk, säger Patrik Jarenius.

Agera snabbare

LA01:s materiel fraktades sjövägen till Monrovia. Ombord fanns bland annat 13 stridsfordon 90C och sju pansarterrängbilar 203 samt 150 containrar; dock inga bostadscontainrar. Troligtvis blir det tält-

förläggning under sex månader. Just materielförsörjningen är den del av förberedelserna som Patrik Jarenius riktar viss kritik mot:

- Jämför man med KS01 så tar Försvarsmakten små steg framåt. Förståelsen för våra behov är större nu, men förmågan att ta fram rätt utrustning i rätt tid är fortfarande för dålig.

Han har dock bara lovord för utbildningen:

- Jättebra, bra med logement och matsalar, gott om instruktörer, vi har blivit fullservade. ■

TEXT & FOTO SVEN-ÅKE HAGLUND

UPPDRAG OSSE

Utländska stridskrafter synade av svenska ögon

Helikoptern är en sovjetbyggd Mi-8. Platsen är Belaja Tserkov, söder om Ukrainas huvudstad Kiev. Helikopterplattan tillhör 72. mekaniserade brigaden. Officieren i svensk uniform? Han heter Bengt Jansson. Yrke: OSSE-inspektör.

Det är fortfarande en rätt så tidig morgon i januari. Längre var det ovisst om helikoptern skulle kunna lyfta. Låga moln, lätt snöfall.

– Vi har haft alldeles för många flygolyckor för att chansa, förklarade den eskorterande ukrainske översten Andryi Hudz, representerande det nationella verifikationskontoret.

När den väldiga Mi-8:an, efter en timmes flygning över byar och samhällen i kanten av milsvida övningsfält, borde ha funnit en plats att landa på i närheten av den mekaniserade brigad som stod i tur att inspekteras – så hittar helikopternavigatören varken förband eller helikopterplatta.

Ukraina är Europas näst största land, 1,5 gånger större än Sverige. Att Ukraina är stort fick inte minst Karl XII vederfara i samband med den där olycksaliga dagen 1709 vid Poltava, tre gånger så långt öster om huvudstaden Kiev som vi nu är söderut.

Helikopterns cirklande får ett oväntat slut.

”Självklart får ni bekanta er med T-84:an. Vi skulle också gärna ha visat er den ännu nyare Yatagan, men tyvärr har vi inte fått den första provvagnen hit.”

Med ett resolut grepp om en bunt kartor kliver överstelöjtnant Bengt Jansson in i handlingen, eller rättare sagt, in i cockpit: ”50 25 00 N, 030 25 00 E”.

Med ett lätt häpet leende knappar navigatören in koordinaterna i helikopterns GPS – kursen stabiliseras, och mindre än fem minuter senare står landningshjulen på asfaltbanan, strax intill två väntande gröna jeepar med ukrainska följeofficerare plus poliseskort.

– När det handlar om rustningskontroll ska det inte finnas några hemligheter, förklarar Bengt Jansson.

En tredjedel av Ukrainas soldater och underbefäl består idag av kontraktsanställd personal och ökar stadigt. Av de ungdomar som fortfarande gör värnplikt (flertalet) avbryter bara en procent utbildningen, enligt chefen för ett elitförband.

Hans portfölj visar sig innehålla rena drömmen för vilken underrättelseagent som helst under det kalla krigets dagar:

Kartor med förbandstecken, exakta stabsplatser, listor med antal stridsvagnar, pjäser hos raketartilleriet, antal MiG-29:or.

Vi bläddrar fram det förband som ska inspekteras de närmaste två timmarna, Mekbrigad 72: 92 stridsvagnar, 141 pansarskyttefordon, 9 pansarvärnsrobotfordon, 83 artilleripjäser, 2 broläggare. Att förbandet tillhör 8. armékårens snabbinsatsstyrka går också att utläsa. Likaså att stridsvagnarna tillhör typ T-64 och T-84.

T-84? En titt i den svenska materielhandboken (som hör till inspektionsgruppens handlingar) ger närmare besked:

”... en ukrainsk konstruktion som på många sätt efterliknar den ryska föregångaren stridsvagn T-80. Vagnen finns i dagsläget operativ i Ukraina och Pakistan. Vagnen tillverkas vid Malysjev-fabriken i Char'kov, Ukraina”.

– Självklart får ni bekanta er med T-84:an, säger brigadchefen Petr Franchuk,

UPPDRAG OSSE

Lennart Nisses Westman, analytiker vid Försvarshögkvarteret, som överraskade även de ukrainska värdarna med sina kunskaper om de forna sovjetrepublikerna.

via tolk. Vi skulle också gärna ha visat er den ännu nyare Yatagan, men tyvärr har vi inte fått den första provvagnen hit.

En ny tid. Definitivt en ny tid. Vad tog det gamla hemlighetsmakeriet vägen?

– I och för sig är tanken att Europas länder ska kunna inspektera varandra långt ifrån ny, säger Bengt Jansson.

– Faktum är att det forna Sovjetunion föreslog en europeisk säkerhetskonferens redan i mitten på 50-talet, men det dröjde ytterligare 20 år innan det blev något resultat att tala om vid det sk Helsingforsmötet, 1975. Idag jobbar vi efter Wiendokument 1999 (WD) som är en utveckling av WD 1990, 1992 och 1994 samt ett motsvarande stockholmsdokument från 1986.

Välorganiserat

Längs den ena bordssidan vid briefingen hos den 72. mekaniserade brigaden sitter den svenska inspektionsgruppen. Mitt emot värdlandets uppställning – alltid den-

samma till antalet. Vid kortändan den för tillfället föredragande. Allt följer väl organiserade rutiner.

Samtalet förs på ryska och engelska via tolk, trots att ukrainskan naturligtvis är landets officiella språk efter självständighetsförklaringen 24 augusti 1991.

”Tror nog att era egna kunskaper är större i ryska än i ukrainska”, säger tolken leende. Öppenheten är påtaglig.

Överraskande kunskap

I den svenska gruppen, som för övrigt leds av brigadgeneralen Stefan Kristiansson, ingår militäranalytikern Lennart Nisses Westman, också han från högkvarteret.

Det visar sig att Nisses Westman har kunskaper som t o m överraskar värdarna:

”... jo, helt rätt, det beror på att vi skurit ner numerären från divisionsnivån till brigad. Personaluppfyllnaden blir därmed mer korrekt. ...”

Under marktransporten till ett flygförband, som enligt de uppgifter som Ukraina lämnat i sin årliga styrkerapport till övriga OSSE-länder ska ha 33 MiG-29:or i aktiv tjänst, berättar Nisses Westman att det är så och så med flygtiden för de ukrainska piloterna – bränslebristen är ett akut problem:

– Inte troligt att piloterna ens når den officiella normen på 70 flygtimmar per år, att jämföra med sovjettidens 220 timmar.

Det förhållandet bekräftas av flottiljchefen överste Alexandr Maksimenko någon timme senare, som dessutom menar att det kan bli aktuellt med en nedre gräns ”... för vissa förare på 40–50 årstimmar”.

Rätt att inspektera

Ute i skymningsmörkret står tre synliga, men delvis översnöade, väldiga dubbelfenade MiG-29:or med bara en presenning över cockpit, som en tyst bekräftelse på överstens bekymmer.

FAKTA OSCE/OSSE

Den svenska förkortningen OSSE utläses Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa. Motsvarande engelska, OSCE: Organization for Security and Co-operation in Europe. Antalet medlemmar är fn 55, gräns västerut USA och Kanada, öster Kirgizistan och Tadzjikistan (vid gränsen till Kina). Europa har blivit stort...

Sverige inspekterade enligt Wiendokumentet 1999:
2002: Ryssland, Vitryssland, Georgien och Moldavien.
2003: Jugoslavien (Serbien/Montenegro), Ryssland, Azerbajdzjan och Kazakstan.

Sverige inspekterades av:
2002: Portugal/Spanien, Österrike och Ryssland
2003: Slovakien, Ungern

Procedurerna runt en inspektion enligt Wiendokumentet 1999 är noggrant reglerat. På vänster sida om bordet inspektörsteamet, på höger sida eskortteamet. I mitten den för tillfäll-

ligt föredragande förbandschefen. Svenskarna är överstelöjtnant Bengt Jansson, brigadgeneral Stefan Kristiansson och analytikern Lennart Nisses Westman.

Den svenska delegationen leddes av brigadgeneral Stefan Kristiansson, som här under diplomatiska former utbyter minnesgåvor med stabschefen, överstelöjtnant Petr Franchuk, vid 72. mekaniserade brigaden. Kristiansson har tidigare varit chef för en svensk inspektionsgrupp i Moldavien.

En inspektion enligt Wiendokumentet 1999 omfattar 48 timmar, inom ett av besökarna utmätt inspektionsområde. Grundtanken är att varje OSSE-stat med bara något dygns varsel har rätt att inspektera annan medlemsstats territorium.

Till grund ligger de årliga uppgifter som varje land är skyldigt att inrapportera, inklusive typ av förband och alla styrkeförhållanden.

Stora övningar, typ sådana som omfattar mer än 9000 man eller 250 stridsvagnar, ska anmälas minst 42 dagar i förväg. Naturligtvis för att inte något annat land ska behöva känna oro för vad som pågår.

– Så stora övningar hålls inte längre någonstans i Europa, säger Bengt Jansson som till vardags är en av sex befattningshavare på Rustningskontrollsektionen i Högkvarteret.

Åtta förband besöktes av den svenska inspektionsgruppen under två intensiva

dygn i slutet av januari. Bilden som förmedlades vid alla föredragningar och allt överlämnat faktaunderlag, gestaltar en ukrainsk försvarsmakt som är inne i en omgörelseprocess som får vår svenska motvarighet att förblekna.

I Sovjetunionens väpnade styrkor hade de ukrainska förbanden en mycket stor potential, som vad beträffar materiel – typ stridsflygplan och pansar – inte blev mindre när Ukraina frivilligt överlämnade hela sin kärnvapenarsenal (världens tredje största) till Ryssland, och fick kompensation för detta.

På väg mot yrkesarmé

Att inställningen till allt som ens gränisar till begrepp som atom- eller kärnvapen är minst sagt negativ i Ukraina är ingen överdrift. Fortfarande dör många människor av strålskador snart två decennier efter Tjernobyl-katastrofen.

Ukraina är på väg mot ett yrkesförsvar med kontraktsanställda soldater och underbefäl. I dag har 37000 man kontrakt, vilket motsvarar en tredjedel av den kategorin. Målet med enbart kontraktsanställd personal (förutom flertalet officersbefattningar) ska vara intaget 2011–2015.

Ukraina är aktivt när det gäller deltagande i internationella operationer, och har en brigad i Irak, ingående i den polska divisionen, förutom enheter i Sierra Leone, Liberia och på Balkan.

Däremot tycks inte frågan om Nato-medlemskap vara så viktig som väntat, åtminstone inte hos det ukrainska folket (enligt några av de officerare som den svenska delegationen träffade):

”Vardagen är så hård att de flesta inte orkar sätta sig in vad ett medlemskap i Nato, eller ens EU, skulle innebära”. ■

FAKTA UKRAINA

President: Leonid Kutjma, första gången vald 1994, siktar nu på tredje gången i höst – trots att konstitutionen egentligen begränsar möjligheten till två. Finns med porträtt i alla militära byggnader, staber, regementen, förband.

Antal innevånare: 48 miljoner (i sjunkande, fem miljoner ukrainare lever i utlandet. Däribland Kanada och Australien – en miljon har emigrerat sedan 1999.

Huvudstad: Kiev (som sägs vara grundad av svenska vikingar på väg österut runt 900 e Kr).

Yta: 603 700 kvadratkilometer (1,5 gånger Sverige).

Befolkning: 72% ukrainare, 21% ryssar (med ukrainskt medborgarskap)

Språk: Officiellt ukrainska, men ryska har en stark ställning inom teknik/vetenskap/ekonomi.

Flagga: Gul och blå, som den svenska men i två fält med blått (som himlen) överst och gult (som sädesfälten) därunder.

Valuta: Hryvna. 1 hryvna = 1.40 kr.

Genomsnittslön: Cirka 700 kr/mån.

Nationella tillgångar: Omfattande naturresurser, högt tekniskt kunnande inom industrin.

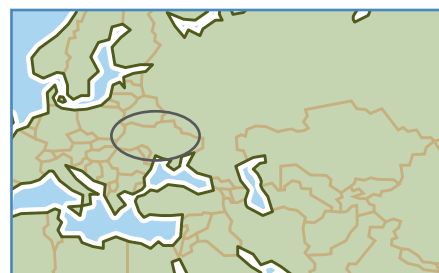
AVTAL

Avtal inom ramen för OSSE, med rustningskontroll som förtecken:

CFE: Begränsning av konventionella stridskrafter i Europa, enbart gällande Nato-medlemmar och tidigare dito i Warszawapakten.

Open Skies: Flygande inspektioner i bokstavlig betydelse.

Code of Conduct – Militärpolitisk uppförandekod.

Materielbibeln ute

M7742-101024

Soldat Mtrl P

Det är över tio år sedan men nu är det dags igen. Dags för en ny utgåva av försvarets sortimentkatalog för soldaternas personliga materiel. "Soldat Mtrl P" är namnet på boken som finns tillgänglig i maj. Förkortningen står för Soldatreglemente för personlig materiel och innehåller en hel del nyheter.

– Den är mer omfattande än tidigare och innehåller även Sjöstridsdräktsystem 93. Den förra upplagan som kom 1992 hade endast Uniformssystem 90, säger Ari Sällinen, kapten och ämnesexpert vid framtagandet av det nya reglementet.

Reglementets målgrupp är officerare och värnpliktiga men också Hemvärnet och andra frivilligorganisationer.

På detta uppslag återfinns ett litet axplock av all den materiel som idag finns inom Försvarsmakten. Materielen är inte till försäljning till allmänheten.

Vid frågor: ari.sallinen@mss.mil.se

M7085-105101

Stridssäck 2000

Stridssäcken är försedd med en ficka med blytlås på locket, samt axelrem och midjeband. Stridssäcken är försvarsgrensgemensam.

M7321-104000

Värmeundertröja 93

Värmeundertröja 93 är en grön trikåtröja med halvpolokrage och kort blytlås. Den har slätstickad utsida och frottéstickad insida. Plagget kan användas som förstärkningsplagg utanpå Fältskjorta 90 eller som underställ direkt mot kroppen.

I systemet ingår även Värmeunderbyxa 93.

M7376-740000

C-underställ 98/K

Ett helt nytt C-underställ avsett som personligt skydd mot C-stridsmedel i både gas- och vätskeform. C-underställ 98 består av blus med huva och byxor. Tillsammans med Fältuniform 90, Skyddsmask 90, Gummistövlar 90 och Skyddshandske 7 ger C-underställ 98 skydd mot kemiska stridsmedel under minst 24 timmar.

M7376-664011

C-vätskeskydd pers

C-vätskeskyddet är ett heltäckande kroppsskydd, tillverkat av plastlaminat. Det skyddar mot senapsgas i mer än fyra timmar.

M73

M2824-051001
Jägarnas enmanskök

Enmanskök jägare består av spritbrännare, övre och undre vindskydd, kokkärl (1-liters och 1,5-liter), lock (stekpanna), lockhandtag och omslagsrem. Bränsle medförs i 1-liters flaska för sprit 35. Köket är gemensamt för armé, marin och flygvapen.

Det finns inget dåligt väder...

M7336-189000
Vinterkängor

Jägarnas och spanarnas vinterkängor. De är tillverkade i svart cellgummi och ska användas med försvarets knästrumpor med filtad sula och ytterstrumpor.

M2824-05

M7338-804000
Överdragsskor

Förstärkningplagget överdragsskor är i första hand anpassat för vinterkängor 90. Yttertyget är av vattentätt andande textilmaterial.

M7317-116010
Sovsäck 2000

Sovsäck 2000 är en tjockare säck med köldkrage som ingår i sovsäcksystem 2000.

TEXT & FOTO: SVEN-ÅKE HAGLUND

öga *mot* öga

**Sergeant Daniel Sjöström, 22, är framtiden.
Åtminstone i ÖB:s värld.
Daniel har nämligen aldrig muckat på
riktigt. Efter uttryckningen fortsatte han
som soldat på kontrakt. Precis som vår nye
ÖB, Håkan Syrén, vill ha det.**

Överbefälhavare Håkan Syrén tillträdde sitt nya jobb vid årsskiftet och har redan visat sig vara en man med nya idéer – inte heller rädd för att ta upp frågor som tidigare gränsat till tabu.

– På muckardagen tar vi i hand och tackar soldaten för den tid som varit. Några kommer att söka internationell tjänst, men de allra flesta tar av sig uniformen för gott. Tyvärr.

ÖB Håkan Syrén vill ha ett nytt värnpliktsystem där soldaterna skriver ett kontrakt med försvaret efter en grundläggande utbildning – en garanti för kommande engagemang i utlandsstyrkan.

Att nyutryckta värnpliktiga fortsätter som befälsförstärkning efter fullgjord värnpliktsutbildning, kort sagt, är till stöd och hjälp för arbetstyngda fänrikar och löjtnanter på plutonsnivå, är en sådan fråga.

Så har det fungerat rätt länge, självklart inte mot bestämmelserna men inte heller helt passande i allas ögon. En smygande början till en yrkesarmé, har det sagts.

Att vi inte använder våra värnpliktiga vidare när de väl är utbildade är ändå något jag inte kan förlika med mig, säger Håkan Syrén.

– Redan under slutskedet av grundutbildningen vill jag ha ett skrivet kontrakt med soldaterna så att vi med visshet vet att vi senare kan ha glädje av dem, främst i internationella sammanhang.

– Att dessutom kunna ha stöd av kontraktsanställda soldater i utbildningen av värnpliktiga, har visat sig vara en väl fungerande lösning.

Ryckte ut - och in

I augusti 2002 ryckte gruppchef Daniel Sjöström ut från Livgardets beridna fjärde skvadron, det sk högvaktskompaniet.

En knapp månad senare var han tillbaka. Nu som kontraktsanställd för ett år framåt som instruktör enligt BFA (BFA = befälsförstärkningsavtalet).

– Jag har jobbat med ridutbildning och högvaktsträning. Bra uppgifter och bra stöttning från plutonsofficerarna gjorde att jag trivdes så bra att jag nu ska försöka komma in på den förberedande officerskursen i sommar. Går allt vägen blir det sedan militärhögskolan till hösten.

När ÖB träffar Daniel Sjöström på kaserngården tillhörande Livgardets dragonkasern, berättar general Syrén att han har de bästa erfarenheter av kontraktsanställda värnpliktiga som instruktörer:

– Vid amfibiekåren i Vaxholm, där jag tidigare var chef, är den här kategorin faktiskt nödvändig för att utbildningen ska fungera. Det krävs exempelvis en instruktör per stridsbåt och då räcker antalet officerare inte till.

”För det första måste vi ha mönstring också för kvinnor.”

Efter ett år som furir/sergeant på kontrakt gör Daniel Sjöström just nu fyllnadstjänst som värnpliktig, i väntan på sommarens förberedande officerskurs (FOK).

– Under det senaste halvåret har jag kompletterat min militära behörighet och får nu också assistera vid utbildningen av militärpolis.

På fritiden hemma i Enköping pluggar Daniel på Komvux.

– Det fattades en enda poäng för att jag skulle ha godkänt även i studentmatten, men det både ska och måste jag klara den här gången.

Förändrat värnpliktsystem

De beredskapskontrakt som redan nu används för de sk registerförbanden, vilka ska kunna sättas in i internationella operationer med någon månads varsel, är bara en början i Håkan Syréns värld:

– För det första måste vi ha mönstring också för kvinnor. Urvalet måste helt enkelt bli större för att alla befattningar ska kunna fyllas med kompetent personal.

– För det andra vill jag att de värnpliktiga som är intresserade och når upp till kraven, ska skriva kontrakt med försvaret om fortsättningen efter den grundläggande perioden på kanske ett halvår. Vi måste veta att de som får en mer kvalificerad utbildning också är beredda att ställa upp i internationella sammanhang.

Att ÖB kan räkna med Daniel Sjöström i utlandsstyrkan antingen som kontrakterad soldat eller som nybliven officer, behöver ingen tvivla på:

– Självklart, det är både fråga om en utmaning och en chans att göra något meningsfullt som jag inte vill missa. ■

FAKTA

BFA – befälsförstärkningsavtalet – nyttjas inom alla tre försvarsgrenarna. Cirka 250 hjälpinstruktörer är i nuläget engagerade enligt BFA. Avtal tecknas efter samråd med de lokala arbetstagarorganisationerna. Avtalets längd är normalt upp till ett år.

Beredskapskontrakt är en förutsättning för att delta i de registerförband regeringen ställt till EU:s eller FN:s förfogande för fredsfrämjande insatser. Den som tecknar kontrakt förbinder sig att med sju dagars varsel inställa sig till förberedande tjänstgöring och inom 30 dagar delta i en insats utanför Sveriges gränser. Kontrakt skrivs för 12–24 månader. En fast ersättning utgår med cirka 2000 i "vänt-läge". Därefter gäller andra villkor.

FÖRSVARSMAKTEN

www.lumpen.nu/tjej

Är vi säkra på att vi avvecklar vår materiel på rätt sätt. Om inte kan notan bli dyr, varnar Lars Andersson.

Risk för oekonomisk avveckling

Tyck till

Lars Andersson har åsikter när det gäller materielavveckling. Vad tycker du? Välkommen att kommentera hans inlägg eller att ta upp något annat som rör Försvarmakten och dess uppgifter. Debatten är öppen för både längre och kortare inlägg eller tyckande.

Insändare och Debatt
Insats & Försvär
Försvarmakten
107 85 Stockholm

Jag har inte tidigare engagerat mig i detta ärende, men en artikel i tidningen Skånska Dagbladet måndagen den 15 december 2003 gjorde att jag började fundera över de miljoner kronor som bara rullar i väg från försvarets allt magrare plånbok.

Artikeln handlar om ett tidigare hemligt bergtrum som nu har skrotats. Anläggningen har tömts på all materiel som förmodligen har avyttrats utan att någon människa har tjänat ett öre på materielen. Slumpa bort materialen i jätttepartier vid Bråvalla i Norrköping handlar så vitt jag vet endast om ett lätt sätt att "bli av med rasket". Bortforslingen av materialen måste även den ha kostat en vacker slant. Bergtrummet har därefter förseglats och hermetiskt tillslutits till en kostnad av en miljon kronor. Allt betalat av försvaret.

Jag förstår att bergtrummet, tidigare mobiliseringsförråd, har tömts och stängts för att det inte längre fyller någon funktion. Tömts för att man ska kunna stänga anläggningen fullständigt.

Stängts för att man med denna åtgärd ska förvissa sig om att ingen människa kommer till skada genom att uppehålla sig i området.

När jag läste om denna åtgärd ställde jag en fråga till Höörs kommun om man inte funderat över möjligheterna till kan-

ske ett beredskapsmuseum i samarbete med intressenter, ägare av området och militära myndigheter. Svaret var nej.

Lördagen den 3 januari läser jag i samma tidning att det finns lokala företagare som hade varit intresserade av att köpa hela anläggningen inklusive all material som försvaret vill bli av med. Ta över hela anläggningen är kanske svårt men innehållet hade kanske kunnat säljas?

Om nu dessa intressenter hade fått köpa innehållet och anläggningen hade kanske försvaret tjänat några kronor istället.

Nu tror jag mig veta att det finns fler artiklar i dylika förråd som inte får spridas eller säljas, men det finns också mängder med materiel som är av intresse för den enskilde och som försvaret inte längre har någon nytta av.

Nu vet jag inte vad försvaret egentligen har för grunder för att skrota mobiliseringsförråden på detta sätt, men jag undrar om det kan kallas för sunt ekonomiskt tänkande när försvaret inte behöver använda sig av osthyvel längre utan tårtspade för att balansera sin snäva budget?

Politiska beslut eller bara försvarsbeslut?

Lars Andersson

Fråga Braunstein

Här kan du ställa frågor till militärhistorikern Christian Braunstein.

Fråga Braunstein
Insats & Försvar
Försvarsmakten
107 85 Stockholm

Varför gör man honnör?

Att göra honnör lär sig värnpliktiga redan första dagen efter inryckning. Även internationellt är det en gångbar hälsningsmetod mellan militärer. Men hur kommer det sig att det hälsas som det gör i det militära?

Håkan Westman, Enköping

Honnör som kommer av det latinska ordet "honor" - ära är en mycket gammal typ av militär hälsning. Före medeltiden hälsade man ofta på varandra genom att sträcka fram höger hand för att därigenom visa att man var obehäpnad.

När rustningar började användas blev det nödvändigt med ytterligare försäkringar om sina fredliga avsikter. Därför förde man upp handen och öppnade visiret eller tog av sig hjälmen. Detta levde kvar även efter det att visiret försvunnit men från det att hattens avtagande blev opraktiskt i slutet av 1700-talet (björnskinnsmössor, shakåer m fl) utvecklades handens uppförande till huvudbonaden till en allmän militär hälsning inom alla försvarsmakter i Europa. Utförandet kan dock skilja sig i olika länder. ■

FOTO: ANDERS PERSSON/FBB

FOTO: SVEN-ÅKE HAGLUND/FBB

Kungens roll

Kungen är ju både general och amiral men vilken är egentligen hans roll i Försvarsmakten?

Fredrik Svensson, Uppsala

Fram till den nya regeringsformen 1974 var kungen formellt högste befälhavare för rikets försvar och därmed självfallet både general och amiral. Dessutom var han regementschef för livgardesförbanden och livregementsförbanden där den ordinarie översten benämndes sekundchef. I praktiken hade dock något militärt chefskap inte utövats sedan 1850-talet. Efter 1974 fick vår nuvarande kung, som ju tillträdde tronen 1973, behålla sina tidigare grader och utnämndes dessutom till hedersöverste vid de ovan nämnda förbanden. Av dessa återstår idag bara Livgardet, LG, och Livregementets husarer, K3. Göta livgarde, Livgardet till häst och Livregementets dragoner är sedan länge försvunna och Livregementets grenadjärgrupp är inget förband längre. Kort sammanfattat är kungens roll inom Försvarsmakten, liksom inom samhället i övrigt, rent ceremoniell och representativ. ■

Upp och nervänt ankare

Norrtälje kommun har ett upp och nervänt ankare som symbol. Varför det? Jag har hört att det var tänkt som bestraffning av något slag men tvivlar på att det stämmer.

Jonas Svensson, Stockholm

Redan i Gustav II Adolfs privilegiebrev för den nya staden Norrtälje år 1622 föreskrivs, att "stadens märke skall vara ett ankare med "klorna" uppåt och stocken nedåt". Troligen var meningen bara att ankarets ställning skulle ge den nya staden ett särpräglad tecken. Det förekommer dock olika fantasifulle förklaringar att ankaret skulle ha vänts för att markera någon olycka eller motgång som drabbat staden. Ett exempel är det s k "Bottniska handelstvånget" vilket innebar förbud mot handelssjöfart söder om Stockholm för städerna norr om huvudstaden. Den formellt heraldiska beskrivningen av vapnet är "I fält av silver ett störtat svart ankare". ■

Kavallerist eller dragon?

Vad är skillnaden mellan en kavallerist och en dragon? Båda sitter ju till häst.

Birger Clauss, Stockholm

Fram till början av 1600-talet bestod kavalleriet av beridna förband som var beväpnade med värja och pistol och slogs

till häst. Under 30-åriga kriget uppstod behovet av att snabbt kunna förflytta även vissa infanterienheter, varför dessa sattes upp på hästar. Benämningen blev dragon efter "dragon - drake" efter en typ av muskötåls som då var populär.

Dragonen var alltså inledningsvis en infanterist som slogs till fot och förflyttade sig till häst. Huvudvapnet var infanteriets långa och tunga musköt. Dragonen hade inte, till skillnad från kavalleriet något kroppsskydd i form av harnesk eller hjälm för att därigenom kunna vara rörligare. Kanske dåtidens "rapid force"?

Under 1700-talet överfördes dragonerna till kavalleriet och utrustades som detta. Från 1800-talets början räknades kyrassierer och dragoner till det tunga kavalleriet - dåtidens pansartrupper - som i slutet formering skulle bryta igenom en fientlig front. Husarer, införda under 1700-talet, och lansier/ulaner, införda under 1800-talet, bildade det lätta kavalleriet vars huvuduppgifter var spaning, överfall och förföljning. Endast det tunga kavalleriet ansågs vara i behov av fälttecken som samlingspunkt för striden.

Från slutet av 1800-talet fick Sverige åter ett enhetskavalleri där enbart benämningar och uniformer påminde om de tidigare stridsuppgifterna. Husarregementena tilldelades nu standar medan dragonförbanden skulle förses med en äldre typ av fälttecken, den så kallade dragonfanan, vilket Norrlands dragonregemente, K4 alltjämt för. ■

Tretungad flagga

Våra fanor och flaggor är ju viktiga symboler. Därför vore det intressant att få veta mer om dem. Hur kommer det sig till exempel att örlogsflaggan är tretungad?

Mikael Collin, Bromma

FOTO: PETER NILSSON/FBB

Det har inte med bestämdhet kunnat sägas när den svenska blågula korsflaggan tillkom. Blått och gult som "svenska" färger kan dock ledas tillbaka till folkungatiden. Under slutet av 1500-talet användes både randiga och korsprydda blågula flaggor. Korsbeteckningen som efterhand blev den vanligaste kan vara inspirerad av den dåvarande "ärkefienden" Danmarks Dannebrog. Under denna tid användes både tvärskurna och tvätungade flaggor men under Gustav II Adolfs tid infördes den tretungade.

De första bestämmelserna om flaggan utfärdades år 1663. Av dessa framgick att örlogsfartyg och fästningar liksom svenska staten skulle föra tretungad flagga - örlogsflagga. Andra fartyg fick inte använda denna varför den tvärskurna efterhand återkom som handelsfartyg. Som originellt exempel kan nämnas att Svenska ostindiska kompaniet erhölet privilegiet att på sina fartyg få föra örlogsflaggan medan Arméns flotta/skärgårdslottan fick utnyttja en helblå örlogsflagga. Bruket av flaggan hade rent praktiska syften som nationalitetsbeteckning på haven och som sinnebild för den svenska statsmakten.

Slutligen - varför tre tungor? Kan det vara så att den framväxande stormakten Sverige ville markera mot Dannebrogen som ju bara är tvätungad. Vem vet? ■

FOTO: LASSE SJÖGREN/FBB

Slutövningarnas

Mars är den stora övningsmånaden. Två omfattande slutövningar pågår just nu i armén. Nordpilen samlar de nordliga förbanden och Dubbeleken de sydliga.

tid

FOTO ULF PETERSSON/FBB

I södra Sverige heter årets regionala slutövning Dubbeleken. Allmänheten kommer få goda möjligheter att följa övningen under strid i bebyggelse-momentet som genomförs i Malmös hamnområde.

I övningen Dubbeleken kommer allmänheten få goda möjligheter att följa delar av övningsförloppet. Ett av momenten är en omfattande strid inom bebyggelse. Malmös hamnområde tjänar som kuliss då förband från Livgardet, I 5, P 4, P 7, P 10, P 18, Artilleriregementet, Luftvärnsregementet, Ing 2, S 1 och Helikopterflottiljen samövar.

Övrig verksamhet sker inom Skåne med tyngdpunkt på övningsfälten Revingehed, Rinkaby och Kabusa.

FOTO LASSE SJÖGREN/FBB

Nordpilen är den nordliga förbandens slutövning, en samövning mellan mark- och luftstridskrafterna. Cirka 2 500 soldater deltar i övningen.

Den nordliga övningsterrängen för övning Nordpilen omfattar Boden, Vidsel och Jokkmokk. Det blir till delar en gemensam övning mellan luft- och markstridskrafter. Cirka 2 500 soldater, 100 stridsfordon och 300 hjulfordon samsas med JAS 39 Gripen och helikoptrar.

I 19, I 5, K 4, Livgardet, Norrbottens flygflottilj och 1. Helikopterflottiljen kommer att provas i manöverkrigföring under realistiska förhållanden.

Utöver den regionala slutövningen Nordpilen genomförde Flygvapnet och Luftvärnsregementet med stöd av Norrbottens regemente luftförsvarsövningen Focus 04 i trakterna av Jokkmokk under veckorna 10 och 11. ■

Missa inte...

Ett axplock av evenemang och händelser.

Sänd tips om intressanta händelser: peter.liander@hkv.mil.se
Fler tips på www.mil.se

Evenemang

MARS

- 5-6 FM uppvisningsgrupp Vingarna, Cross Max, Åre
 - 12 Viktoriadagen. Arméns trumkår uppvaktar kronprinsessan på hennes namnsdag. Stockholms slott.
 - 14 Konsert i Kalmar, Arméns trumkår
 - 15-19 Militära skid-VM, Östersund. FM uppvisningsgrupper på plats under VM-dagarna
 - 18 Konsert i Sundsvall. Arméns trumkår
 - 19 Konsert i Gävle. Arméns trumkår
 - 20 Tattoo i Västerås. Arméns trumkår
- Marschtåget med alla tre värnpliktiga musikkårer startar med konsert i Göteborg, Svenska Mässan.
Fortsätter den 31 mars i Trollhättan, Älvhögsborg och avslutar i
Karlstad den 1 april med konsert vid Sundstgymnasiet.

APRIL

- 15-16 Säsongsavslutning FM uppvisningsgrupp Vingarna Vingarna i Stöten
- 18 Flygvapnets musikkår medverkar vid Regementets dag, Amf 4, Göteborg
- 22 Flygvapnets musikkår konsert i Kronhuset, Göteborg
- 24 FM uppvisningsgrupp Arméns Lejon, Karlbergsdag i Stockholm
- 24 FM uppvisningsgrupp Arméns Lejon, FMCK 75 år i Bålsta

MAJ

- 08 FM uppvisningsgrupp Arméns Lejon, Trafikpolisens dag i Skara
- 18 FM uppvisningsgrupp Team, 60Våruset i Norrköping
- 19 FM uppvisningsgrupp Arméns Lejon, Rosenlundsskolan 50 år i Jönköping
- 19 Flygvapnets musikkår, Örnparaden, K 3 i Karlsborg
- 21-23 Ubåtsvapnet 100 år, Karlskrona. Forsvarsmaktens uppvisningsgrupper deltar.
- 23 FM uppvisningsgrupp Team 60, Classic Motor i Tjolöholm
- 15 Hemvärnsmusikens dag i hela landet

Övningar

MARS

- 8-26 Joint Winter i Norge. Armén, Flygvapnet
- 15-24 Kompass 04.
- 15-25 Regional slutövning Boden och Malmö
- v. 12-13 Marinens övning Northern Star
- v. 14 Marinens övning Baltic Bridge

APRIL

- V 17-20 Marinens övning Blue Game

MAJ

- V 22-24 Arméns insatsbataljon (IA 03), Nordisk logistikbataljon (NL 01) samt det internationella ingenjörkompaniet (EN 01)

B-Post

Försvarsmakten

Insats & Försvar

SE-107 85 Stockholm

Krönika | Anders Ehnmark

Rikedom är Afrikas olycka

Kongokrisen tog inte slut. Det blev inte fred. Så sent som i fjol rapporterades om strider i sjödistriktet där svenska och franska FN-trupper mötte lokal milis. Irreguljära förband kallas milis i Kongo.

Den första svenska FN-bataljonen landade i Kongo år 1960.

Rikedom är Afrikas olycka. Där strider utkämpas finns vanligen guld och diamanter under jorden. Ibland olja. Det lilla kriget har blivit ett produktionssätt. Tre eller fyra främmande arméer brukar stå i Kongo, förutom milisen. De för krig för att kunna bryta diamanter och bryter diamanter för att kunna föra krig. Fred är det hot som hänger över affärerna. Ett nytt krisområde kan förutsägas bli Guineabukten. Där finns så mycket olja att staterna lever farligt.

Vi känner hotbilden i detalj. Staten går sönder genom privatisering. Krigsherrar eller rövare tar över. Republikens former brukar få vara kvar, men det är andra som bestämmer. Det är inte ohjälpligt, men det är mycket illa.

Kenya var med om det i nästan tjugofem år. Staten drevs av rövaren arap Moi som ett familjeföretag. Sedan lyckades Kenya bli av med honom, och idag återuppträffas den demokrati som befrielsekampen en gång handlade om. Det ser fint ut idag men var ett helvete i tjugofem år.

Nyheter från Afrika talar alltid om olyckor. Det är sant men inte hela sanningen. Vi vet hur Afrika dör men inte hur det lever. Det är sant att staten faller ihop lite varstans. Det fordras mycket kraft för att stå emot rövarens. Den så kallade strukturrationaliseringen, som den rika världen ålägger Afrika, nämligen att släppa marknaden fri, gör det inte lättare.

En aktuell debatt handlar om just detta. Den framstående amerikanske ekonomen Jeffrey Sachs sa i Stockholm i februari (på en FN-konferens om fattigdom) att det Afrika behöver är bistånd så att de kan bygga upp en infrastruktur och få igång utbildningen. Bistånd och inte mera marknadsbefrielse.

Nyheter från Afrika är inte bara dåliga. Vi vet mycket om kriget i Kongo, Burundi, Tchad, Elfenbenskusten, Somalia, Liberia, men det finns goda nyheter som inte alltid når oss. De handlar om återuppbyggnaden i Kenya eller Angolas svåra väg tillbaka efter det fyrtioåriga kriget (olja) eller den framgångsrika kampen mot aids i Uganda och

Senegal, eller den goda tillväxten i Botswana, Moçambique, Uganda. Tillväxten är noll på det hela taget men just där 4-5 procent.

Även i det sönderslagna Kongo finns det hopp. På något sätt har demokratiörelsen överlevt alla motgångar. Sakta förhandlas ett nytt samhällsfördrag fram. Demokratiörelsen är i allmänhet hoppet. Det är den gamla befrielseörelsen som går upp till ytan igen. Ett långt minne som Afrika behöver.

Som Jeffrey Sachs säger har den rika världen ett stort ansvar. Ansvaret ligger däri att den har förmågan att vända utvecklingen. Det är framför allt två saker den kan göra: fredsskapande åtgärder och maktskapande åtgärder. När det blir för rörigt i Liberia eller östra Kongo är det en lycka om FN kan skicka trupp. Styrkorna är idag små men brukar lugna ned läget så att man kan förhandla. Sverige har stor erfarenhet av detta slags operationer.

Sverige har dessutom ett gott namn på de flesta håll i Afrika. Det svenska biståndet är gammalt. Det närmar sig idag målet en procent (0,87), medan de verkligen rika länderna ligger lägre (USA 0,12 procent).

Här är vi inne på de maktskapande åtgärderna. Det är biståndets grundidé: hjälp till självhjälp. Som Jeffrey Sachs säger: när vägar, skolor, sjukhus börjar fungera då kan utvecklingen vändas. Då har staten makt att vara förnuftig. Rövarens tid är slut.

Läget är kritiskt men inte hopplöst. Allt hänger på om vi kan leva upp till vårt ansvar: fredsskapande och maktskapande åtgärder.

Anders Ehnmark

FOTO ANDREAS KARLSSON/FB